93. TORSTAINA 18. MARRASKUUTA 1999

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laeiksi kemikaalilain, torjunta-ainelain ja terveydensuojelulain 21 §:n muuttamisesta 3100

Hallituksen esitys HE 85/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 3/1999 vp

Ensimmäinen käsittely

2) Hallituksen esitys kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta etuyhteydessä keskenään olevien yritysten tulonoikaisun yhteydessä tehdyn yleissopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä 3101

Hallituksen esitys HE 116/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 20/1999 vp

3) Hallituksen esitys laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta 3102

Hallituksen esitys HE 117/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 21/1999 vp

4) Hallituksen esitys laiksi Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta 3106

Hallituksen esitys HE 70/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 5/1999 vp

5) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta 3107

Hallituksen esitys HE 88/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 6/1999 vp

6) Hallituksen esitys laiksi Metsäntutkimuslaitoksesta 3107

Hallituksen esitys HE 61/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 6/1999 vp

7) Hallituksen esitys laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamisesta annetun lain muuttamisesta 3109

Hallituksen esitys HE 121/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 7/1999 vp

8) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta 3109

Hallituksen esitys HE 123/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 8/1999 vp

9) Hallituksen esitys laiksi opettajankoulutuslain kumoamisesta 3110

Hallituksen esitys HE 74/1999 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 6/1999 vp

10) Hallituksen esitys laiksi tavaramerkkilain muuttamisesta 3110

Hallituksen esitys HE 133/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 11/1999 vp

11) Hallituksen esitys laiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta 3110

Hallituksen esitys HE 124/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 4/1999 vp

12) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 2 ja 11 f §:n muuttamisesta 3110

Hallituksen esitys HE 125/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 5/1999 vp

Ainoa käsittely

13) Aloite tilapäisen erikoisvaliokunnan asettamisesta 3110

Aloite M 2/1999 vp (Raimo Vistbacka /ps)

Lähetekeskustelu

14) Laki kansalaistyökokeilusta Itä-Suomessa 3113

Lakialoite LA 138/1999 vp (Anu Vehviläinen /kesk ym.)

15) Laki vapaan poisto-oikeuden toteuttamisesta Euroopan unionin tavoite 1 -ohjelmaan Suomessa kuuluvilla alueilla 3116

Lakialoite LA 139/1999 vp (Seppo Kääriäinen /kesk ym.)

16) Laki valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 3119

Lakialoite LA 140/1999 vp (Jari Leppä /kesk ym.)

17) Laki opintotukilain muuttamisesta 3124

Lakialoite LA 141/1999 vp (Katri Komi /kesk ym.)

18) Laki vuodelta 2000 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta 3126

Lakialoite LA 142/1999 vp (Eero Lämsä /kesk ym.)

19) Laki Kansalaispankki Oyj:stä 3128

Lakialoite LA 154/1999 vp (Susanna Rahkonen /sd)

20) Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta 3131

Lakialoite LA 155/1999 vp (Leea Hiltunen /skl ym.)

21) Laki sosiaalihuoltolain 27 b §:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta 3133

Lakialoite LA 156/1999 vp (Leea Hiltunen /skl ym.)

22) Laki koulutus- ja erorahastosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta. 3137

Lakialoite LA 158/1999 vp (Mikko Kuoppa /vas ym.)

Mietintöjen pöydällepano

23) Hallituksen esitys laiksi henkilöstörahastolain muuttamisesta..... 3137

Hallituksen esitys HE 126/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 6/1999 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Mikkola.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Jouni Backman /sd
Eva Biaudet /r
Tarja Halonen /sd
Anne Huotari /vas
Matti Huutola /vas
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Liisa Jaakonsaari /sd
Bjarne Kallis /skl
Erkki Kanerva /sd
Ilkka Kanerva /kok
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Jyrki Katainen /kok
Antero Kekkonen /sd
Kimmo Kiljunen /sd
Jari Koskinen /kok
Jouni Lehtimäki /kok
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Markku Markkula /kok
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Pertti Mäki-Hakola /kok
Tuija Nurmi /kok

Kalevi Olin /sd
Sirpa Pietikäinen /kok
Mirja Ryynänen /kesk
Kimmo Sasi /kok
Timo Seppälä /kok
Suvi-Anne Siimes /vas
Katja Syvärinen /vas
Hannu Takkula /kesk
Esko-Juhani Tennilä /vas
Martti Tiuri /kok

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu seuraava edustaja:
Markku Markkula /kok

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat
18.11. edustajat
Eva Biaudet /r
Suvi-Anne Siimes /vas
18. ja 19.11. edustajat
Tarja Halonen /sd
Paavo Lipponen /sd

Merkitään.

Sairauspoissaolot

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä on poissa
18. ja 19.11. edustaja
Katja Syvärinen /vas

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Toinen varapuhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta
18.11. edustajat
Anne Huotari /vas
Matti Huutola /vas
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Jouni Lehtimäki /kok
Markku Markkula /kok
Tuija Nurmi /kok
18. ja 19.11. edustajat
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Pertti Mäki-Hakola /kok
Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys laeiksi kemikaalilain, torjunta-ainelain ja terveydensuojelulain 21 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 85/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 3/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

[1] **Margareta Pietikäinen /r:** Herr talman! Detta lagförslag innebär att biocidpreparat, dvs. preparat som är avsedda för att förstöra organismer, skall godkännas innan de släpps ut på marknaden och används. Europaparlamentets och rådets direktiv förutsätter ett sådant förfarande. I korthet betyder lagförslaget att tillämpningsområdet för kemikalielagen utvidgas. Detta nya förfarande skall dessutom omfatta flera sådana grupper av preparat som hittills inte har förhandsgranskats i Finland.

Utöver de som gäller biocidpreparat föreslås det även vissa andra ändringar i kemikalielagen. Den viktigaste ändringen gäller att verksamhetsidkaren i och med lagändringen blir skyldig att välja mindre farliga kemikalier, dvs. om det är möjligt att välja kemikalie eller metod som är mindre farlig för hälsan och miljön så skall man föredra den.

Puhemies! Mielestäni lakiehdotus on hyvä ja tarkoituksenmukainen, mutta haluan kuitenkin ottaa esille pari ongelmaa, joihin puutuimme ympäristövaliokunnassa.

Ensinnäkin: Lakiehdotuksessa ei mainita kolmansien maiden tuotteita, joita on käsitelty biosidivalmisteilla. Tämä on ongelma. Valiokunnan saaman tiedon mukaan Euroopan unioniin tuodaan tuotteita, jotka on käsitelty biosididirektiivissä kielletyillä aineilla. Tämä on huolestuttavaa. Mielestäni tällaisten tuotteiden tuontia on valvottava tarkasti.

Toinen ongelma, jonka haluan ottaa esille tässä yhteydessä, liittyy voimavarojen riittävyyteen. Biosididirektiivi tuo mukanaan runsaasti velvollisuuksia sekä toiminnanharjoittajalle että viranomaisille. Tiedottamiseen, koulutukseen ja valvontaan on varattava riittävästi voimavaroja. On myös huolehdittava siitä, että viranomaisilla on tarpeeksi voimavaroja lain toteuttamiseksi.

[2] **Pentti Tiusanen /vas:** Herra puhemies! Kun tiistaina käytiin asian ensimmäinen käsittely, sen yhteydessä esitetyssä puheenvuorossa totesin valiokunnan kannanotot, joihin myös ed. M. Pietikäinen viittasi. Haluan vielä kertaalleen painottaa, että eläinkokeet, niiden valvonta ja se, että kertaalleen suoritetut kokeet tulisivat muidenkin yritysten kuin kokeen suorittaneen yrityksen käyttöön, olivat valiokunnan keskustelussa ja niistä on valiokunnan varsin laaja kannanotto mietinnössä.

Edelleen ongelma lienee kemikaalikentässä ennen muuta se, että EU:n alueellakin tulee vuositasolla 300—400 uutta kemikaalituotetta käyttöön. Meidän pitäisi pyrkiä nimenomaan siihen, että niin kutsuttuja turhia kemikaaleja vältettäisiin ja ne jätettäisiin käyttämättä.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, tässä on siis hyvä hallituksen esitys n:o 85 käsittelyssä.

[3] **Pia Viitanen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Osaltani voin myös todeta, että hallituksen esitys on hyvä.

Puheenvuoron pyysin siksi, että haluan myös itse korostaa valiokunnan kirjausta eläinkokeiden osalta. Nimittäin tässä direktiivissä pidetään tärkeänä, että eläinkokeita suunniteltaessa on vältettävä selkärankaisilla eläimillä tehtäviä kokeita aina kun se on mahdollista. Mutta kuitenkaan tässä yhteydessä ei voida pakottaa eri firmoja vaihtamaan esimerkiksi koe-eläimillä tehtyjen kokeiden tuloksia keskenään. Tähän ongelmatiikkaan ja sen pikaiseen selvittämiseen ja parantamiseen on ympäristövaliokunta mielestäni ottanut fiksusti mietinnössään kantaa.

Mietinnön loppupuolella kohdassa, jossa puhutaan eläinkokeista, ympäristövaliokunta kiirehtii asian selvittämistä ja valmistelua. Toteamme, että ellei asiaa voida ratkaista koe-eläinasetuksella tai tämän direktiivin perusteella annettavalla asetuksella, edellytämme, että asia olisi pikaisesti tuotava eduskuntaan ja lainsäädäntöteitse puututtava asiaan.

Olen ymmärtänyt, että eläinsuojelulaki tultaneen kuitenkin avaamaan erinäisistä syistä tällä kaudella, ehkä jopa lähiaikoina. Toivoisin todella voimakkaasti nyt, että viesti, joka ympäristövaliokunnalla on koe-eläimistä, myös menee hyvin vakavasti otettavasti nyt hallitukseen, joka sitten valmistelee tämän tapaisia esityksiä tuleviin keskusteluihin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 2, 12, 16 a ja 20 §, 25—30 ja 30 a—30 g § ja 6 luvun otsikko, 52, 55—57, 57 a, 59 a ja 59 c §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 1 ja 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 21 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta etuyhteydessä keskenään olevien yritysten tulonoikaisun yhteydessä tehdyn yleissopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 116/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 20/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 117/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 21/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelu:

[1] **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta esittää yksimielisesti hyväksyttäväksi hallituksen esityksen yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta. Laki on yritysverotuksen, erityisesti Suomessa sijaitsevien kansainvälisten konsernien osingonjaon verotuksen, kannalta sillä tavalla periaatteellisesti tärkeä, että käytän puheenvuoron mietinnön esittelemiseksi.

Lyhyesti sanottuna hallituksen lakiesityksen tarkoituksena on poistaa niin sanottujen kauttakulkuosinkojen kaksinkertainen verotus, mikä taas on omiaan parantamaan Suomen kilpailukykyä kansainvälisten konsernien sijaintipaikkana. Koska kyseessä on verotuksellisesti varsin monimutkainenkin asia, muutama sana, arvoisa puhemies, esityksen taustasta.

Jos on kyseessä suomalainen yhtiö, jolla on suomalaiset omistajat, osinkojen verotus tapahtuu tällä hetkellä normaalisti voimassa olevan yhtiöveron hyvitysjärjestelmän kautta. Osingoista maksetaan silloin yhdenkertainen vero. Näissä tapauksissa ei suurempia ongelmia ole. Ongelmia ei ole myöskään sellaisissa tapauksissa, että yhtiöllä on ulkomaisia omistajia, jos yhtiön ei tarvitse osingonjakoa varten kierrättää tai kotiuttaa voittoja ulkomaisista tytäryhtiöistä. Siinäkin tapauksessa nykyinen yhtiöverotus ja yhtiöveron hyvitysjärjestelmä toimivat ihan tyydyttävästi.

Ne ongelmat, joihin tässä hallituksen esityksessä puututaan, syntyvät sellaisissa tapauksissa ja tilanteissa, kun suomalaisella emoyhtiöllä tai konsernilla on sekä ulkomaista omistusta että tytäryhtiöitä ulkomailla eikä yhtiön kotimaasta saatu voitto riitä osinkojen jakamiseen ulkomaisille omistajille. Silloin on niin sanotusti kotiutettava voittoja ulkomaisista tytäryhtiöistä ja edelleen jaettava näitä osinkoja ulkomaisille omistajille. Tätä siis tarkoitetaan, kun puhutaan kauttakulkuosingoista.

Suomalaisten yritysten omistus ja toiminta ovat kansainvälistyneet voimakkaasti tämän vuosikymmenen aikana, jolloin tämän tyyppiset tapaukset ovat tulleet yleisemmiksi ja yhtiöverohyvitysjärjestelmään liittyvät ongelmat näissä tapauksissa ovat tulleet esille. Tällaisissa tapauksissa Suomen nykyinen yritysverojärjestelmä johtaa pääsääntöisesti kaksinkertaiseen verotukseen elikkä osingot verotetaan sekä siellä lähtömaassa, tytäryhtiömaassa, että myöskin Suomessa. Tilanne on johtanut siihen, että suomalainen järjestelmä on esimerkiksi muihin Euroopan maihin verrattuna varsin kireä ja sitä kautta heikentää Suomen kilpailukykyä kansainvälisten konsernien sijaintipaikkana.

Uudistuksen tavoitteena on lieventää Suomen kautta kulkevien osinkojen kahdenkertaista verotusta ja sopeuttaa yhtiöverotusjärjestelmää kansainväliseen toimintaympäristöön. Uudistus on ehdotettu sovellettavaksi ensimmäistä kertaa ensi vuodelta elikkä vuodelta 2000 toimitettavassa verotuksessa.

Asiaa käsiteltäessä onkin syytä muutamaa asiaa vielä painottaa. Lakiesityksen hyväksyminen ei johda siihen, että suomalaiset osingonsaajat esimerkiksi tulisivat huonompaan asemaan kuin ulkomaiset osingonsaajat, vaan pikemminkin tässä saatetaan ulkomaiset ja kotimaiset yhtäläiseen asemaan. Toiseksi lakiesityksen hyväksyminen ei myöskään johda siihen, että jotkin osingot voisivat jäädä kokonaan verottamatta. Yhtiöverotuksen lievennystä ehdotetaan nimittäin sovellettavaksi vain silloin, jos osinkoa jakavan ulkomaisen yhtiön voittoon on sen kotivaltiossa kohdistunut suomalaisittain katsoen kohtuullinen verotus. Esimerkiksi jostakin veroparatiisiyhtiöstä Suomeen kotiutettuja voittoja tämä hyvitys ei koske, vaan silloin voidaan soveltaa niin sanottua kaksinkertaista verotusta.

Valiokunta on tehnyt hallituksen esitykseen yhden, voisi sanoa, enempi teknisluonteisen muutoksen 6 a §:n 1 momenttiin, koska hallituksen esityksessä eräitä uudempia verosopimuksia olisi jäänyt huojennuksen ulkopuolelle.

Valiokunnan tietoon tuli myös lakiesityksen käsittelyn yhteydessä, että suomalaisen yhtiön

ulkomailla olevan kiinteän toimipaikan käyttöön liittyy vastaavan tyyppisiä vero-ongelmia. Lakiesityksessähän korjataan ongelmia siinä tapauksessa, että kyseessä on tytäryhtiö, ei välttämättä kiinteä toimipaikka. Näitä toimipaikkoja koskevat tilanteet tulevat esille lähinnä pankkien yhteydessä, koska niitä koskevat omat vakavaraisuussäännöksensä. Valiokunta ei kuitenkaan katsonut tämän asian korjaamista tässä yhteydessä mahdolliseksi, koska tähän liittyisi vaikeita käytännöllisiä ja periaatteellisia ongelmia. Kuitenkin pidämme tarpeellisena, että verosääntelyn kehitystä ja yrityksille mahdollisesti aiheutuvia neutraalisuusongelmia seurataan.

Lakiesityksen hyväksyminen johtaa valtiovarainministeriön arvion mukaan siihen, että yritysverotuksen tuotto olisi noin 200 miljoonaa markkaa nykyjärjestelmän aiheuttamaa tuottoa pienempi. Kuitenkin valiokunta toteaa mietinnössään, että uudistuksen verotuloja alentavaa vaikutusta ei voida kovin luotettavasti arvioida, koska vaikutukset riippuvat olennaisesti sekä yritysten tuloksista vuodesta 2000 alkaen että ennen kaikkea siitä, miten yritysten käyttäytyminen muuttuu lakimuutoksen seurauksena.

Ehdotettu muutos helpottaa osinkojen kotiuttamista Suomeen, mikä voi taas kasvattaa suomalaista kotimaista verokertymää. Lisäksi muutos edesauttaa suomalaisten konsernien emoyhtiöiden säilymistä Suomessa. Silläkin taas on pitkällä tähtäimellä myönteinen vaikutus Suomen verokertymään.

Arvoisa puhemies! Tämä näin lyhyesti mietinnön esittelemiseksi.

[2] **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Aula puuttuikin tuohon asiaan, johon aioin myös itse puuttua, eli valiokunta on joutunut toteamaan, että ei voida luotettavasti arvioida, kuinka tämä tulee vaikuttamaan valtion tulevaan verokertymään. Yleensähän täällä veroasioissa ollaan hyvinkin tarkkana siitä, että valtio tulee joka tapauksessa aina omansa saamaan, mutta tässä tapauksessa noudatetaan poikkeusta. Sitä perustellaan tietenkin sillä, että suuryritysten pääkonttorit pysyisivät Suomessa. On tietenkin selvää, että pelkästään tämä laki ei sitä takaa. Jos yritykset päättävät muuttaa pääkonttorinsa jonnekin muualle, ne sen sinne vievät.

Tässä on mielenkiintoinen näkökohta sikäli, että tällainen laki, joka hyödyttää nimenomaan yritysten ulkomaisia omistajia, saatiin varsin nopeasti aikaiseksi. Mutta jos täällä pyritään saamaan parannusta tavallisten kansalaisten verotusta koskeviin asioihin, niin silloin on suuret vaikeudet edessä eivätkä asiat etene juuri lainkaan.

Otan tästä esimerkiksi Ruotsista ja Suomesta eläkettä saavat henkilöt. Pieni parannus siihen on saatu, mutta edelleenkin tämä ongelma on olemassa. Se on hyvin eduskunnan tiedossa, siitä on monta kertaa täällä puhuttu, mutta asiaa ei ole saatu eteenpäin. Jos Ruotsista ja Suomesta saa eläkettä, varsinkin pientä työeläkettä, se merkitsee sitä, että maksetaan kovempaa veroa kuin jos eläkettä saataisiin pelkästään Suomesta. Tämä vain osoittaa sen, että suuryritysten asiat ovat läheisiä, mutta pienen kansalaisen asiat unohdetaan.

[3] **Veijo Puhjo /vas:** Herra puhemies! Kun ed. Aula esitteli yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muutosesitystä hyvänä kilpailukyvyn parantajana, niin itse esitän muutamia kriittisiä huomioita.

Suomessa otettiin 1990-luvun alussa käyttöön yhtiöveron hyvitysjärjestelmä, jossa osinkoa jakavan yhtiön maksama vero hyvitetään osingonsaajalle. Käytännössä se merkitsee sitä, että osingonsaajalle osingot ovat verosta vapaita. Niin sanotun täydennysveron avulla puolestaan pyritään varmistamaan, että yhtiö maksaa joka tapauksessa jaetusta voitosta veron yhtiöverokannan mukaisesti. Riippumatta siitä, onko tilinpäätös voitollinen vai tappiollinen, osinkojen jakaminen johtaa yhtiön verottamiseen. Toisin sanoen veroa peritään osinkoa jaettaessa riippumatta siitä, minkälaiseksi verotettava tulo muodostuu elinkeinoverolain perusteella.

Aikaisemminkin yhtiön toiselta yhtiöltä saama osinko oli verotonta tuloa, mutta yhtiöveron hyvitysjärjestelmässä verovapautus toteutetaan toisella tavalla ja samalla se on laajennettu myös luonnollisiin henkilöihin. Osinkotulot eivät enää kuulu progressiivisen tuloverotuksen piiriin. Valtio maksaa osakkaalle yhtiöveron hyvityksenä vastaavan määrän, jonka osinkoa jakava yhtiö on maksanut, ja samalla perii saman summan takaisin verona. Lopputuloksena on, että osingonsaajalla on yhtä paljon rahaa taskussaan kuin ennen verotuksen toimittamista.

Järjestelmä voi johtaa myös negatiiviseen veroon. Osingonsaajalle "palautetaan" veroa, jota kukaan ei ole maksanut. Alkuvaiheessa oli myös mahdollista keinottelu, jossa tilinpäätösjärjestelyjen avulla valtiolta pumpattiin "veronpalautuksia" osinkoja saavalle yhtiölle, vaikka osinkoa jakanut yhtiö ei ollut maksanut lainkaan veroa. Tämä porsaanreikä tukittiin vuonna 1993 annetulla lailla.

Yhtiöveron hyvitysjärjestelmä soveltuu huonosti kansainväliseen verotukseen. Se johtuu ensinnäkin siitä, että yhtiöveron hyvitysjärjestelmää ei sovelleta kaikissa maissa. Useissa maissa on edelleen käytössä entisenlainen osinkotulojen niin sanottu kaksinkertainen verotus, jossa jaettua voittoa verotetaan yhtiön tulona ja uudelleen osinkona osakkaan tulona. Näin esimerkiksi USA:ssa ja monissa Euroopan maissa. Vaikka yhtiöveron hyvitysjärjestelmä olisi yleisempikin, sen soveltaminen kansainväliseen osingonjakoon on hankalaa. Jos esimerkiksi Suomi haluaa antaa yhtiöveron hyvityksestä koituvan hyödyn valtiossa A asuvalle suomalaisen suuryhtiön osakkaalle, Suomen valtion pitäisi olla valmis siirtämään rahaa tälle osakkaalle yhtiöveron hyvityksenä. Toisaalta valtio A voisi vaatia itselleen osuutta siitä verosta, jonka Suomi perii osinkoja jakavalta yhtiöltä. Kansainvälisessä verotuksessa on helpompi joko vapauttaa osingot kokonaan verosta tai sitten soveltaa osinkoihin kiinteää lähdeveroa esimerkiksi 30 prosentin verokannan mukaan.

Yhtiöveron hyvitysjärjestelmä johtaa mutkikkaisiin säännöksiin, mikä näkyy myös uudessa lakiesityksessä. Viime aikoina on muun muassa professori Kari S. Tikka puhunut siitä, että yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä jouduttaneen luopumaan kansainvälisen verotuksen ongelmien vuoksi.

Hallituksen lakiesityksessä laajennetaan verovapautta, joka koskee ulkomaille jaettavia osinkoja siinä tapauksessa, että yhtiö on saanut ulkomailta osinkoja. Merkittävä ja ehkä arveluttavin huojennus on, että verovapauden perusteena ei käytetä pelkästään verovuonna saatuja osinkoja, vaan myös kymmenenä edellisenä verovuonna saatuja osinkoja. Elinkeinoverolain perusteella suomalaisen yhtiön tytär- ja osakkuusyhtiöltään ulkomailta saamat osingot ovat yleensä verottomia. Edellytyksenä on, että Suomella on verosopimus tytäryhtiön kotimaan kanssa ja että suomalainen emoyhtiö omistaa vähintään 10 prosenttia ulkomaisen yhtiön osakkeista tai 25 prosenttia sen äänivallasta.

Tässä lakiesityksessä ei puututa tähän, vaan sen sijaan laajennetaan Suomesta ulkomaille jaettavien voittojen verovapautta. Verovapauden perusteena ovat sellaiset osinkotulot, jotka muutenkin ovat verotonta tuloa. Perusidea on seuraava. Oletetaan, että yhtiö X saa ulkomailta tytäryhtiöltään osinkoja miljoona markkaa. Nämä osinkotulot ovat normaalisti verotonta tuloa jo elinkeinoverolain perusteella. Yhtiö X jakaa osinkoja 10 miljoonaa markkaa. Tästä seuraa, että sen on maksettava Suomen yhtiöveroa vähintään 3,9 miljoonaa markkaa. Oletetaan edelleen, että yhtiön jakamista osingoista maksetaan ulkomaille 2 miljoonaa markkaa. Lakiesitys johtaa siihen, että ulkomaille maksettavat osingot saadaan entistä useammin vähentää verotettavaa tuloa määrättäessä siltä osin kuin niiden vastineena on ulkomailta saatuja osinkoja. Toisin sanoen tässä tapauksessa verotusperusteeksi tulee kymmenen miinus yksi eli 9 miljoonaa markkaa. Yhtiön maksettavaksi jäävä vero supistuu 3,5 miljoonaan markkaan ja Suomen valtio ja kunnat menettävät verotuloja 0,4 miljoonaa markkaa.

Voidaan kuvitella toisenlainen esimerkki, jossa yhtiö saa ulkomailta enemmän osinkoja kuin se itse kaiken kaikkiaan jakaa osinkoina. Tällöin uusi laki voi johtaa siihen, että yhtiön ei tarvitse maksaa veroa Suomessa lainkaan. On kuitenkin huomattava, että huojennus koskee vain tuloveron vähimmäismäärää ja niin sanottua täydennysveroa. Mahdollisuudet hyötyä huojennuksesta riippuvat siitä, mikä on elinkeinoverolain mukaan verotettavan voiton suhde osinkoina jaetun voiton suuruuteen. Tarvitaan niin sanottua verosuunnittelua, jossa osinkoja jakavan yhtiön verotettava tulo elinkeinoverolain perusteella painetaan mahdollisimman alas. Olennaista on, että tässä järjestelyssä voidaan käyttää hyväksi peräti 11 vuoden aikana ulkomailta saatuja osinkoja. Tämän tapainen verohuojennus on ollut tietyin ehdoin ja rajoituksin mahdollinen tähänkin asti, mutta nyt sen edellytyksiä tuntuvasti laajennetaan.

Kansainvälisille ja kansainvälistyville suuryhtiöille tällainen systeemi on tietenkin tervetullut. Vuonna 1998 Nokia tuloutti emoyhtiölleen Suomeen ulkomailta poikkeuksellisesti peräti 20,7 miljardia markkaa verovapaita osinkotuloja. Jos uutta lakia jo nyt sovellettaisiin, Nokia pystyisi

merkittävästi keventämään verotustaan muutaman vuoden ajan siltä osin kuin verotus perustuu ulkomaille maksettaviin osinkoihin. Lakiesityksen voimaantulosäännös on kuitenkin kirjoitettu niin, että näitä vuoden 1998 osinkotuloja ei voida käyttää verohuojennuksen perusteena. Tämä Nokian esimerkki kuitenkin kertoo siitä, miten suuri nyt esitettävän verohelpotuksen merkitys potentiaalisesti voi olla. Mielenkiintoista on myös, että hallitus on valmis poistamaan suuryhtiöiden verotusta koskevan "vääryyden" samaan aikaan, kun esimerkiksi sosiaalisesti tärkeämpiä verohuojennuksia ja ratkaisuja saadaan odottaa tai kun esimerkiksi palvelualojen arvonlisäveron alennuskokeilusta luovutaan.

Lopuksi on sanottava, että tämä verohelpotuslakiesitys ei perustu hallitusohjelmaan.

4 **Matti Saarinen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin yhdyn niihin erinomaisiin esittelypuheenvuorosanoihin, jotka täällä esitti valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Aula, ja toiseksi kai tämä sellainen asia on luonteeltaan, että ei tämä niin suuria mainesanoja varmaan saatteekseen ainakaan työväenliikkeen edustajilta ansaitse. Mutta tosiasioita on kuitenkin, hyvät toverit ja edustajakollegat, katsottava silmiin ja otettava huomioon se, minkälaisessa globaalitalouden maailmassa elämmekään ja mitä meille jää käteen, jos me emme ole siinä kilpailussa mukana, jossa kutakuinkin kaikki muut maailman valtiot ovat.

Tässä on eräiltä osin Suomen kilpailukyvystä huolehtimisesta kysymys, koska tässä asiassa elinkeinoelämä on vahvoilla. Ei sitä mikään pidättele tai pakota toimimaan täällä raukoilla rajoilla. Täällä Suomessa on tietyt hyvät puolet toimia, jotka kaikki tiedämme. Mutta myös jos taloudelliset intressit saavuttavat sellaisen suuruusluokan, että elinkeinoelämän kannattaa siirtyä johonkin muuhun ympäristöön, niin rahalla on aika vikkelät liikkeet. (Ed. Kuoppa: Mikä on uusi tarjous?) Se saattaa silloin lähteä muille markkinoille, ja tässä mielessä ollaan eräällä tavalla vänkäraossa, että Suomen kannattaa pitää kiinni esimerkiksi pääkonttoreistaan. Kun yritykset voivat vapaasti suunnitella verotasonsa, jos niin haluavat, ne voivat aika vapaasti ratkaista sen, haluavatko ne ylipäänsä maksaa veroja. Eivät nämä suuret yritykset veronmaksuun kaadu. Eivät ne juurikaan valita julkisuudessa, jos olette huomanneet, että verot olisivat niille joku rasite. Kyllä ne valittavat muista asioista silloin, kun valittavat. Jos yritys menestyy, tuottaa tulosta, niin silloin on aina varaa maksaa myös veroja. Tämähän ei koskekaan sellaisia yrityksiä, joille ei synny sinne jakokulmaan viivan alle sellaisia eriä, niin sanottua tulosta, jota ylipäänsä päästäisiin verottamaan. Tämähän koskee sellaista yritystoimintaa, jossa syntyy tulosta, jota päästään edelleen jakamaan. Eihän heikosti tuottavilla yrityksillä ole lainkaan veronmaksukykyä.

Sitten näitä fiskaalisia vaikutuksia tässä kaikin tavoin voi koettaa arvailla. Se on ollut asiantuntijoillekin ihan mahdoton tehtävä. Tässä ilmiselvästi on kuitenkin sellaisia ulottuvuuksia, jotka liittyvät välillisiin vaikutuksiin riippuen siitä, onko pääkonttori Suomessa vai ei ja mitenkä yritysten käyttäytyminen muuttuu tämän lainsäädännön seurauksena. Ne voivat olla aika lailla laajassa välyksessä. Oma kristallipalloni kyllä lähtee siitä, että ei tässä valtio fiskaalisesti hyödy, vaan kyllä tässä ollaan maksumiehen puolella ja luodaan edellytyksiä elinkeinotoiminnalle edelleen.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi pari kommenttia edustajien Kuoppa ja Puhjo puheenvuorojen johdosta.

Ed. Kuoppa toi esiin paluumuuttajien aseman tässä yhteydessä. Pitää paikkansa varsinkin sosiaaliturvamaksujen osalta. On epäkohtia, joita kaiken aikaa koetetaan painostaa korjattavaksi. Se on hyvin pieni porukka, mutta saa epäoikeudenmukaista kohtelua.

Ed. Puhjo puheenvuorossaan käsitteli osinkotuloja. Tässä meillä on, hyvät kansanedustajakollegat, varmasti sellainen asia, että meidän täytyy osinkotulot jollakin lailla ottaa erikseen pääomatulojen joukosta ja katsoa, millä tavalla ne ovat lähellä, ja hyvin monissa tapauksissa ne ovatkin, ansiotulon luonnetta. Jos niihin kohdistuu 29 prosentin veroaste, jokainen ymmärtää, että se on kovin matala. Sitä me joudumme ja pääsemme miettimään, millä tavalla niitä jatkossa tullaan kohtelemaan.

Näillä pohdinnoilla olen kuitenkin henkilökohtaisesti valmis hyväksymään hallituksen esityksen ja pidän valtiovarainvaliokunnan mietintöäkin ihan asiallisen hyvänä.

5 **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa mietiskeli tämän mietinnön yhteydessä sitä, miten tämä asia on näin nopeasti korjattu. Kyllähän tämä ongelma on vaikeuttanut

kansainvälistyneitten suomalaisyritysten toimintaa jo, voi sanoa, kymmenen vuoden ajan. Ei tämä ole mikään uusi pulma sinänsä. Mutta tämä kaksinkertaisen verotuksen ongelma on tullut akuutimmaksi sen jälkeen, kun suomalaisten yritysten omistuspohja on laajentunut ulkomaille ja useammat suomalaispohjaiset kansainväliset konsernit ovat perustaneet myös tytäryhtiöitä ulkomaille. Minusta on myönteistä, että hallitus ja ministeri Siimes ovat tämän ongelman tiedostaneet ja ymmärtäneet ja tuoneet tämän korjauksen eduskuntaan.

Juuri yritysverotuksen puolella on hyvin tärkeä ottaa huomioon kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuva kehitys, ja kiistatta Suomen verotus näitten kauttakulkuosinkojen kohdalla on Euroopan kireimpiä. Mielestäni on myös työllisyyden ja työpaikkojen kannalta tärkeää ja myönteistä se, että Suomen verojärjestelmä on sellainen, että se suosii kansainvälisten konsernien emoyhtiöiden säilymistä täällä. Irlanti on mainio esimerkki sellaisesta EU:n jäsenmaasta, joka on houkutellut yrityksiä sijoittamaan maahansa ja tätä kautta myöskin edistänyt työllisyyttä.

Mitä tulee yhtiöverotuksen hyvitysjärjestelmän tulevaisuuteen, myöskin tätä asiantuntijakuulemisessa valiokunnassa selviteltiin. Valtiovarainministeriön arvio oli se, että kun tämä kauttakulkuosinkojen kaksinkertaisen verotuksen pulma nyt korjataan, hyvitysjärjestelmään ei tämän jälkeen kohdistuisi enää mitään suurempia muutospaineita.

[6] **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Haluan vain todeta, että on tietenkin hyvä, että joitakin verolakeja pystytään tässä maassa nopeasti saamaan aikaan ja voimaankin. Tässä tapauksessa hyöty, niin kuin totesin, suuntautuu pääasiassa ulkolaisille osakkeenomistajille. Me emme tarkkaan tiedä, kuinka paljon tämä vaikuttaa valtion verotuloihin vähentävästi. Minä kannan huolta siitä, että myöskin tavallisten suomalaisten verotuksessa olevat selvät epäkohdat voitaisiin korjata vähintäänkin yhtä nopeasti kuin yritysten osinkoja koskeva verotus nyt tässä tapauksessa muutetaan. Näissä monta kertaa on paljon pienemmistä summista kysymys kuin tässä todennäköisesti on. Sitähän ei ole, kuten on todettu, pystytty arvioimaan, kuinka paljon valtio tässä mahdollisesti menettää verotuloja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 70/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 5/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

[1] **Matti Väistö /kesk:** Herra puhemies! Ammattikorkeakoulujärjestelmä on meillä vielä varsin uusi, eikä kaikilla aloilla ole mahdollisuutta ammattikorkeakoulutasoisen tutkinnon suorittamiseen. Yksi tällainen ala on pelastustoimi. Tällä alalla on kuitenkin todettu olevan tarvetta henkilöistä, joilla on hyvät valmiudet asiantuntija- ja esimiestehtäviin hallinnossa, tutkimus- ja kehittämistehtävissä sekä kansainvälisessä yhteistyössä. Tämän vallitsevan puutteen korjaamiseen tähtää käsiteltävänä oleva hallituksen esitys.

Nykyisellääänhän pelastusopistossa Kuopiossa on mahdollista suorittaa miehistön ja alipäällystön tutkinto sekä päällystötutkinto, jotka ovat kaikki aiempaa opistotasoista tutkintoa vastaavia. Esityksessä ehdotetaan, että pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus järjestetään yhteistyössä Pohjois-Savon ammattikorkeakoulun kanssa siten, että opiskelijat olisivat Pohjois-Savon ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Pääosin koulutuksen antaisi kuitenkin Pelastusopisto. Koulutuksen tarkemmasta järjestelystä oppilaitokset sopisivat keskenään. Aloituspaikkoja uudelle ammattikorkeakoulutukselle tulee vuosittain 30. Koko Pelastusopiston opiskelijapaikkamäärä on noin 350.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnassa ja eduskunnassakin myös suuressa salissa on käyty keskustelua turva-alan koulutuksen kokoamisesta. Nämä ajatukset ovat olleet varmaan esillä myös tässä yhteydessä. Aiemminhan on jo säädetty laki Poliisiammattikorkeakoulusta ja tämän koulutuksen toteuttamisesta. Tässä vaiheessa on varmaan ollut perusteltua pitäytyä nyt esi-

tetyn mukaiseen malliin pelastusalan ammattikorkeakoulutuksen järjestämiseksi.

Hallintovaliokunta on ollut esityksestä yksimielinen. Eräitä pykäläkohtaisia muutosesityksiä on kuitenkin tehty: 6 §:ään tekninen korjaus ja 7 a §:ään opiskelijan oikeusturvaa ja kurinpitoa koskeva korjaus. Valiokunta ehdottaa, että kurinpitoseuraamuksen määräämiseen johtavien tekojen kuvaukset otetaan lakiehdotukseen samaan tapaan kuin on tehty ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa.

Lisäksi valiokunta on mietinnössään kiinnittänyt huomiota siihen, että opiskelijalta voitaisiin evätä hallituksen esityksen mukaan opiskeluoikeus jopa kokonaan. Valiokunta toteaa, että tämä ehdotus poikkeaa linjasta, joka on omaksuttu laajemmassa koululainsäädännössä, ja tästä syystä valiokunta ehdottaa hallituksen esityksen 7 a §:n 2 momenttiin muutosta niin, että järjestystä rikkoessaan tai vilppiä harjoittaessaan tai muutoin epäasiallisesti käyttäytyessään opiskelijaa voidaan ensin rangaista varoituksella ja toisessa vaiheessa, törkeämmässä tapauksessa opiskelijalta voidaan evätä opiskeluoikeus määräajaksi. Valiokunta ehdottaa, että itse kurinpitomenettelystä säädettäisiin asetuksella.

Koulutuksen rahoitus järjestettäisiin siten, että Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu saa tätä koulutusta varten erikseen määrätyn yksikköhinnan osoittamaa valtion rahoitusta siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään. Ammattikorkeakoulu suorittaisi Pelastusopistolle sen antamaa koulutusta vastaavan korvauksen.

Arvoisa puhemies! Valiokunta ehdottaa asian hyväksymistä yksimielisesti. Kysymys on budjettilaista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 88/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 6/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

[1] **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Tässä on kysymys ulkomaalaislain muuttamisesta niin, että siihen otettaisiin säännökset myös dna-tutkimuksen suorittamisesta. Kokeiluluontoisestihan dna-tutkimuksia on jo tehty.

Kysymys on biologisen perhesiteen selvittämisestä, joka tietenkin ensisijaisesti tulee tehdä asiakirjanäytöllä ja haastattelemalla, eikä näin ollen dna-testauksesta tule tehdä yleistä näytön hankkimistapaa. Tätä tarvitaan kuitenkin tilanteissa, joissa hakemus muutoin on evätty siitä syystä, että on konkreettinen epäily, ettei perhesidettä ole, tai perhesiteestä ei ole lainkaan asiakirjanäyttöä tai asiakirjoja hakijan kotimaan olosuhteet huomioon ottaen ei voida pitää luotettavina.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta esittää yksimielisesti, että lakiehdotus hyväksyttäisiin. Tämähän korjaa osan jo niistä valiokunnan aiemmin edellyttämistä toimenpiteistä, joilla turvapaikkamenettelyyn liittyvien väärinkäytösten yleisyyttä ylipäätänsä vähennettäisiin ja jatkossa estettäisiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi Metsäntutkimuslaitoksesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 61/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 6/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

[1] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ensi vuoden talousarvioon hallitus on esittänyt noin 200 miljoonaa markkaa nettomääräisesti Metsäntutkimuslaitoksen menoihin. Kun ottaa

huomioon sen, miten merkittävä tutkimuslaitos tämä muutoinkin on, niin myös lakiin Metsäntutkimuslaitoksesta kannattaa kiinnittää muutama keskeinen huomio.

Valiokunnassa itse lakiin ei esitetty muutoksia, mutta sen sijaan mietintöön liittyy kolme lausumaehdotusta, joilla on laajempialainen merkitys.

Ensimmäisessä lausumaehdotuksessa ehdotetaan, että työjärjestyksen vahvistaminen kuuluisi johtokunnalle ja että johtokunta myös olisi hyvinkin laaja-alaisesti kokoonpantu.

Toisessa ehdotetaan, että johtokunta hallituksen kaavailemasta poiketen nimittäisi myös tutkimuskeskusten johtajat ja niin ikään tutkimusasemien johtajat. Tällä tavalla halutaan, että nämä keskeiset nimitykset saisivat niille kuuluvan arvon ja merkityksen. On sillä tavalla, että esimerkiksi Metlan Rovaniemen tutkimusasema on tutkimuslaitoksena jo sellaisenaan suurempi kuin ylipäätään moni muu valtion tutkimuslaitos, ja kun otetaan huomioon, kuinka valtavan suuri yhteiskuntapoliittinen merkitys Metlan Rovaniemen tutkimusaseman johtajalla Lapinmaassa on, niin on erittäin paikallaan, että tehtävään valitaan sellainen henkilö, joka paitsi tieteellisesti myöskin muutoin pystyy vastaamaan niihin haasteisiin, jotka tuo tehtävä luonnostaan asettaa.

Sitten, arvoisa puhemies, tässä on ikuisuuskysymykseen esitetty ratkaisua. Se ikuisuuskysymys on se, että Metlan hallinnassa on ollut koko joukko kansallis- ja luonnonpuistoja ja muita suojelualueita. Nyt ehdotetaan, että ne pääosin siirrettäisiin Metsähallituksen hallintaan, mikä merkitsisi käytännössä sitä, että kun ympäristöministeriö on tehnyt Metsähallituksen kanssa muitten kansallis- ja luonnonpuistojen hoitosuunnitelman, niin siihen samaan kokonaisuuteen hyvin ammattimaisesti kuuluisi myöskin se osa kansallis- ja luonnonpuistoja, joka nyt siirrettäisiin Metlalta Metsähallituksen hallintaan.

Tämä ei olisi kuitenkaan ehdoton ratkaisu sen takia, että on jokunen Etelä-Suomen puistoalue, jotka olennaisesti liittyvät Metlan tutkimustoimintaan ja muuhun toimeliaisuuteen ja jotka tuosta fyysisestä yhteydestä johtuen Metlalla on erityisvalmiudet hoitaa. Nämä voisivat edelleen olla Metlan hoidossa, mutta muutoin nuo siirrot Metsähallituksen hallintaan vihdoin viimein toteutettaisiin.

Me tiedämme sen, että kaikki Metlan piirissä eivät erikoisesti rakasta tätä ratkaisua, mutta valiokunta oli täysin yksimielinen, että juuri tässä tilanteessa näin pitää tehdä.

Sitten, arvoisa puhemies, toisaalta hyvin tärkeä asia on se, että ne talousmetsät, jotka Metlalla tällä hetkellä on hallinnassaan, säilyisivät edelleen tutkimusalueina, ja on hyvin tärkeätä, että näitä ei siirretä Metsähallituksen hallintaan vaan nimenomaan Metsäntutkimuslaitoksen pitää voida pitkällä tähtäyksellä hoitaa näitä alueita voidakseen hyödyntää niitä tutkimuksellisesti parhaalla mahdollisella tavalla. Nythän meillä on kokemuksia siitä, että tähän synergiaan ei tahdota millään päästä esimerkiksi Hyytiälän metsäaseman kohdalla, joka on siis Helsingin yliopiston metsäasema. Siellä on ollut tutkimusmetsiä. Nyt kun Metsähallitus on siinä asemassa kuin se on, sen organisaatio ei ole tahtonut millään ymmärtää yliopiston metsäaseman vaatimuksia. Tässä katsannossa on syytä korostaa erikoisesti sitä, että Metsäntutkimuslaitoksella tulee olla hoidossaan ja hallinnassaan riittävästi talousmetsiä.

[2] **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunta on mielestäni linjannut oikein ne tavoitteet, miten metsäomaisuutta toisaalta Metsäntutkimuslaitoksen ja toisaalta Metsähallituksen välillä tulisi hallita. Minusta on tärkeää, että Metsäntutkimuslaitokselle jää riittävästi talousmetsiä tutkimustoimintaa varten, ja toisaalta, että Metsäntutkimuslaitokselle jää hallintaan myös metsiä silloin, jos ne ovat opetustoiminnan, eritoten Helsingin ja Joensuun yliopistojen metsäopetuksen, kannalta tärkeitä.

Totean, arvoisa puhemies, että linjaus, joka tässä on myös kirjattu Metsäntutkimuslaitoksen tutkimustoiminnan osalta, miellyttää minua. Valiokuntahan toteaa, että Metsäntutkimuslaitoksen tulisi laajentaa tutkimustoimintaansa ja monipuolistaa sitä nykyisestään koko maassa. Tämä on hyvin tärkeää ottaen huomioon todella metsien arvo ja niiden merkitys koko maalle ja myös koko kansantaloudelle, ja tästä syystä on tärkeää, että myös tutkimustoiminta on mahdollisimman kattavaa alueellisesti ja myös aluetalouksien, ekologian ja myös sosiaalisen kestävän hoidon ja käytön kannalta.

[3] **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! Suomi elää metsästä, sanotaan, ja se pitää hyvin pitkälle paikkansa. Meillä Metsäntutkimuslaitos on tehnyt ansiokasta työtä hyvin kauan metsänja-

lostuksen, metsäntutkimuksen ja ennen kaikkea talousmetsien hoidonkin näkökulmasta. Siinä mielessä valiokunnan ehdotus siitä, että pääosa Metsäntutkimuslaitoksen nyt hallinnoimista kansallis- ja luonnonpuistoista ja muista suojelualueista siirrettäisiin Metsähallituksen hallinnoimaksi, on tietysti periaatteena mahdollinen, mutta minä korostaisin sitä, että tarvitaan myöskin talousmetsien tutkimusta. Luontevin tapa on, että Metsäntutkimuslaitos itse hallinnoi niitä metsiä, joita se tutkii, jolloin se voi tarkastella koko puun elinkaaren, korjuun ja hakkuun myöskin tutkimuksen näkökulmasta.

Meillä on monenlaisia kansallis- ja luonnonpuistoja, erityistapauksia, ja tässä nostaisin esimerkiksi Punkaharjun, jota Metsäntutkimuslaitos on hoitanut kansallismaisemana ja luonnonpuistona hyvin kauan. Minä näkisin, että kansallismaisema, Punkaharjun harjualue, jonka hoitoon Metsäntutkimuslaitoksella on kokemus ja erinomainen osaaminen, tulee ehdottomasti säilyttää Metsäntutkimuslaitoksen hoidossa ja hallinnassa. Toivon, että tähän asiaan voitaisiin paneutua vielä ja säilyttää Punkaharju Metsäntutkimuslaitoksen hoidossa.

[4] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Nyt ed. Nousiainen ei ole joko lukenut mietintöä tai kuullut äskeistä puheenvuoroani, koska mitään huolta siinä katsannossa ei ole, mitä hän äsken toi julki. Yritin juuri erityisen korostetusti todeta, että mikä koskee talousmetsiä, joita samalla tutkitaan, niiden suhteen pitää tilanteen olla juuri sellainen kuin se tällä hetkellä on. Metlalla pitää niitä riittävästi olla ja sillä pitää voida olla ne niin varmalla tavalla, että kun metsän kiertoaika on parhaimmillaan toistasataa vuotta, niin temppu onnistuu.

Vielä erikoisesti Punkaharjusta: Taisin kyllä todeta puhujakorokkeelta äsken, jos nyt oikein muistan, että Punkaharju kuuluu niihin puistoihin, joita ei siirrettäisi Metsähallituksen hallintaan, vaan juuri niistä perusteista, mitä on, säilyy silloin Metlan hoidossa.

[5] **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! Kyllä kuulin ed. Pulliaisen puheen huoneessani ja tulin tänne juuri käyttääkseni puheenvuoron asiasta. Siinä välillä saattoi osa puheesta jäädä kuulematta. Jos asia on näin kuin ed. Pulliainen toteaa, niin asia on varmaan silloin hyvässä hoidossa. Halusin täsmentää, että asiasta on pidettävä huoli.

[6] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Keskustelu on hiukan sivunnut nyt myös suojelua, kansallispuistoja ja luonnonpuistoja, kuten ed. Nousiainenkin puheenvuorossaan totesi. Haluan ihan lyhyesti vain todeta, että kansallispuistoverkosto puuttuu nimenomaan metsienkin osalta vahvasti juuri Etelä-Suomesta ja kaakkoisesta Suomesta. Siinä pitäisi päästä eteenpäin ja perustaa metsäalueelle kansallispuistoja Etelä- ja Kaakkois-Suomeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamisesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 121/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 7/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 123/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 8/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi opettajankoulutuslain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 74/1999 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 6/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

[1] **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys opettajankoulutuslain kumoamisesta on perusteltu. Sivistysvaliokunnassa käytiin hyvin laaja keskustelu lain yhteydessä kokonaisuudessaan opettajankouluttajien täydennyskoulutuksesta ja siitä, että nyt on todella aika etsiä uusia tapoja opettajien osaamisen ja ammattitaidon ylläpitämiseksi. Niinpä pidän erittäin tärkeänä sitä, mitä sivistysvaliokunnan mietinnössä on, että opettajilla tulee olla oikeus ja velvollisuus osallistua nimenomaan pitkäkestoiseen ja tavoitteelliseen täydennyskoulutukseen. Sivistysvaliokunta halusi jopa kirjata mietintöön, että pidetään tärkeänä selvittää mahdollisuudet sisällyttää opettajankouluttajien täydennyskoulutusta koskevat säännökset yliopistoasetukseen, jotta tämän tärkeys nostetaan esille. Mietinnössä on myös lausumaehdotus, että suunnitelma opettajankouluttajien jatko- ja täydennyskoulutusohjelmasta todella tehdään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi tavaramerkkilain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 133/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 11/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 124/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 4/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 2 ja 11 f §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 125/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 5/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Aloite tilapäisen erikoisvaliokunnan asettamisesta

Ainoa käsittely
Aloite M 2/1999 vp (Raimo Vistbacka /ps)

Toinen varapuhemies: Ainoaan käsittelyyn esitellään ed. Vistbackan työjärjestyksen 34 §:n 2 momentin nojalla tekemä aloite tilapäisen erikoisvaliokunnan asettamisesta. Aloitteen mukaan valiokunnan tehtävänä olisi tutkia ja selvittää Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimia vuosina 1995—1999 sekä tehdä ehdotus Kansaneläkelaitoksen hallinnon uudistamisesta.

Puhemiesneuvosto on antanut asiasta työjärjestyksen 29 §:n perusteella lausuntonsa, jonka

mukaan ed. Vistbackan aloitteessa tehty ehdotus ei anna aihetta toimenpiteisiin.

Keskustelu:

[1] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Olen puhemiesneuvoston ehdotuksen kannalla. Mutta sen sijaan, arvoisa puhemies, tämä asia muutoin antaa aihetta eräissä suhteissa.

Ensinnäkin, mikä koskee varsinaista substanssiasiaa, on se, kun Kela nyt ryhtyi ajelemaan erilaisia tiedostojaan ja ratkaisujaan läpi ja päätyi siihen tulokseen, että siellä oli tehtykin aikoinaan vääränlaisia päätöksiä, jotka nyt ovat johtamassa toisaalta perimisiin jälkikäteen, toisaalta palauttamisiin tai lisämaksuihin toiseen suuntaan.

Mikä koskee perimisiä, niin nehän ovat jaettavissa selvästi kahteen ryhmään. Toisessa ovat sellaiset tapaukset, joissa on annettu selvästi virheellistä tietoa, joka nyt on paljastunut. Tässä suhteessahan on pakko olla hyvin armoton, eli perintätoimiin ryhdytään, tietysti sivistyneesti ja asiallisesti jnp., eihän siinä mekkaloida pidä.

Sitten ovat ne tapaukset, joissa selvästikin Kelan organisaatio itsessään on tehnyt virheellisen ratkaisun ja nyt sillä perusteella, että hyödynsaaja on perusteettomasti saanut hyötyä osakseen, asettaa tämän ylimääräisen perusteettoman hyödyn maksuun.

Arvoisa puhemies! Tämä on ensimmäinen asia, johon haluan kiinnittää huomiota. Otan vertailukohdaksi analogisen tapauksen, virkamiesten päätöksen oikeellisuuden valvonnan. Tapaus liittyy Helsingin yliopistoon ja virantäyttöön, jossa oli käynyt sillä tavalla, että kun apulaisprofessorin virkaan edellytetään hyvää opetustaitoa, virkaa hakeneella ei sitä ilmiselvästikään ollut. Se todettiin koeluennon päätöksentekokeskustelussa, mutta sihteeri oli kirjannut, että henkilöllä on tarkoitukseen vaadittava opetustaito unohtaen, että edellytetään hyvää opetustaitoa. Asia tuli vuonna 1975 Helsingin yliopiston pienen konsistorin käsittelyyn. Silloin satuin olemaan tuon pienen konsistorin jäsen. Pieni konsistori pyysi hallinto-oikeuden professoreilta lausunnon, miten tässä tapauksessa pitäisi menetellä. Kaikki asiantuntijalausunnot olivat saman sisältöiset, että kansalaisen pitää voida luottaa virkamiehen päätöksen oikeellisuuteen. Analogisesti se merkitsee tässä tapauksessa sitä, että pitäisi voida luottaa Kelan organisaation tekemien päätösten oikeellisuuteen. Nyt kuitenkin lienee niin, kuten julkisuudessa on sanottu, että lainsäädäntö on luotu tässä tapauksessa sellaiseksi, että vahingonkärsijä ei ole valtio-organisaatio vaan yksittäinen kansalainen, hyödynsaaja. Tässä suhteessa mielestäni olisi erinomaisen kiireellistä suorastaan muuttaa lainsäädäntöä, jos tilanne on tällainen kuin on väitetty. Olisi pikaisesti muutettava lainsäädäntöä niin, että tällaisia tapauksia varten olisi olemassa Valtiokonttorissa vahingonkorvausmomentti, jolta sitten rahamäärä otetaan, niin kuin kuitataan tapahtuneeksi, ettei tällaiseen perintätilanteeseen missään tilanteessa jouduttaisi. Toisin sanoen tässä olisi eräänlainen nokanvalkaisun paikka analogisen esimerkin perusteella.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, johon tässä on pakko periaatteellisella tasolla kiinnittää huomiota, on se, että kun asia oli puhemiesneuvostossa ja siellä kyselin sen perään, kun tämä ed. Vistbackan aloite ilmiselvästi perustui MOT-ohjelman antamiin tietoihin, niin kyllä tässä tapauksessa puhemiesneuvostolla ja eduskuntainstituutiolla pitäisi voida olla käytössään instrumentti, jonka puoleen se kääntyy tällaisen asiakirjan väitteiden, jotka on siis kopioitu jostakin ohjelmasta, oikeellisuuden tutkimiseksi. Siihen tämän talon administraation vastaus oli, että Kelalla on oma organisaatio ja sillä siisti. Sillä on omat tutkinnat jnp., elikkä toisin sanoen eräällä tavalla tämän järjestelmän sisällä on aivan samanlainen tilanne kuin Euroopan parlamentissa on tänä samana iltana, kun siellä keskustellaan siitä, voiko niin sanotusti jokin ulkopuolinen taho tutkia tällaisten väitettyjen tietojen oikeellisuuden vai ei. Yleinen oikeustaju sanoo, että sellainen instrumentti, tällainen mahdollisuus, täytyy olla. Tässä tapauksessa sen pitäisi voida olla vain eduskuntajärjestelmän sisässä niin, että puhemiesneuvostolla on mahdollisuus ryhtyä tämän laatuiseen selvitystyöhön, elikkä se selvitys olisi aineistona silloin, kun käsitellään sellaista aloitetta, jonka ed. Vistbacka on nyt eduskunnan ison salin päätöksentekoon saattanut. Mielestäni ed. Vistbackan aloite on paljastanut selvän puutteen järjestelmässä.

Mikä sitten olisi esimerkiksi tällainen tutkintaelin, jonka puoleen voisi kääntyä? Mielestäni Valtiontalouden tutkimuslaitos voisi olla sellainen instituutio, jolle lainsäädännöllisesti annettaisiin tällainen tehtävä, että puhemiesneuvosto voisi teetättää sillä selvityksiä omalla päätöksel-

lään. Sillä tavalla meillä olisi aineellisesti oikeanlainen perusta päätöksenteon pohjalle.

Toinen varapuhemies: Kiinnitän edustajien huomiota siihen, että käsittelyssä on aloite tilapäisen erikoisvaliokunnan asettamisesta, asetetaanko valiokunta vai ei.

[2] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa herra puhemies! Puhemiesneuvoston jäseninä, niin kuin ed. Pulliainenkin on sen jäsen, tiedämme, että asiasta ei varsin paljon keskusteltu itse puhemiesneuvostossa. Itse olen myös sitä mieltä itse aloitteesta, mikä tänne on ed. Vistbackan toimesta saatettu, että toimeen ylimääräisen valiokunnan muodostamiseksi ei pidä ryhtyä. Meillä on sosiaali- ja terveysvaliokunta talossa, jonka toimialaan tämä kuuluu. Tämä asia kyllä päätöksenteon yhteydessä selvitettiin puhemiesneuvoston läsnä oleville jäsenille.

Keskusteluun, mitä nyt on asian ympärillä käyty, varsin lyhyesti haluan todeta sen, että sen juuret ovat aika pitkällä siinä herkistymisessä, jonka tavalliset ihmiset ovat kokeneet Kansaneläkelaitoksen toiminnan suhteen. Kansaneläkelaitoksen toimenpiteisiin, joita nyt ihmisiä kohtaan on suoritettu lähettämällä näitä kirjeitä, on jo puututtu. Se on aivan oikein. Myös Kelan asemaan on syytä puuttua niin, että sen hallinto olisi läpinäkyvämpää ja myös eduskunnan suorittama valvonta olisi ajantasaista. Olen sitä mieltä, että itse laitos on säilytettävä edelleenkin eduskunnan alaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Vistbackan aloite on saanut oikean käsittelyn ja päätösehdotuksen puhemiesneuvoston toimesta, mutta muuten eduskunnan on varmasti yleensäkin asiasta syytä keskustella.

[3] **Sari Sarkomaa /kok:** Arvoisa puhemies! En kannata esillä olevaa ehdotusta perustaa uusi erikoisvaliokunta. Mielestäni siihen ei ole tarvetta eikä perusteluita.

Tosiasia kyllä on, että moni kansaneläkkeen saaja on hämmästynyt Kelalta saamaansa kirjettä, mutta päätösten oikeudenmukaisuuden seuranta on aivan lain mukaista ja kannatettavaa. Kela on toiminut tässä aivan oikein ja lain mukaisesti. Se, mikä on ollut ongelma, on se, että tämän asian hoitaminen asiakkaisiin päin ontui pahasti. Mutta voidaan todeta, niin kuin aiemminkin on todettu, että kohun synnyttyä Kelan taholta on todettu, että takaisinperintä johtuu suurelta osin Kelan omista virheistä, jos voidaan näin sanoa, tai paremminkin niistä puutteista, joita uudelleen tarkastetuista rekistereistä on ilmentynyt, eikä suinkaan eläkeläisten väärinkäytöksistä. Mielestäni tästä olisi pitänyt etukäteen kertoa julkisuuteen. Hyvällä tiedottamisella olisi voitettu paljon ja ennen kaikkea säästytty mielipahalta ja hädältä.

Mielestäni Kelan kirjettä on aivan oikein moitittu vaikeaselkoiseksi. Sen ovat myöskin Kelan asiasta vastanneet myöntäneet, hyvä niin. Mikä hämmästyttää, on se, että nämä kirjeet ovat Kelan vakiintunut tapa lähestyä asiakkaita. Näin on lähestytty vuosikymmenet. Hyvä tosin on, että kirjeiden muoto nyt sai näin laajaa kritiikkiä, ja toimenpiteisiin on välittömästi ryhdytty. Siitä voi Kelaa kiittää.

Ihan lyhyesti, puhemies, jos tässä sallitte, niin haluan todeta, että rehellisyyden nimissä on sanottava se, että vaikeaselkoisuus ja ylhäältä alas lähestyminen ei ole vain Kelan ongelma. Asiakaslähtöisyyden puute vaivaa yhtä lailla muitakin viranomaisia ja palveluntuottajia.

Mielestäni on erittäin hyvä se, että keskustelu Kelan hieman kömpelöstä kirjeestä on herättänyt taas kerran tarpeen uudelleen arvioida Kelan toimintaa.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Anteeksi, edustaja, hetki. Käsittelyssä on aloite tilapäisen valiokunnan asettamisesta, ei Kelan substanssitoiminnasta. Totta kai siinä välissä voi olla keskustelua, mutta ensimmäinen kysymys on, asetetaanko valiokunta vai ei, se on keskustelun aihe.

Puhuja: Arvoisa puhemies! Tuossa juuri totesin ja perustelin sitä, miksi mielestäni tätä valiokuntaa ei pidä perustaa, ja totesin, että sinänsä ongelmallinen asia, mutta Kela on tähän asiaan aivan ansiokkaasti jo puuttunut ja ryhtynyt toimenpiteisiin.

Haluaisin tässä todeta vielä lopuksi, jos puhemies sallii sen, että pidän erittäin hyvänä sitä, että Kelan hallinnonuudistus on noussut esille. Pidän erittäin välttämättömänä sitä, että tällä kertaa asiasta päästään poliittiseen keskusteluun. Olen erittäin iloinen siitä, että ministeri Maija Perho on luvannut tuoda ilmeisesti jo kevätistuntokaudella mahdollisesti hallituksen esityksen eduskunnan käsiteltäväksi. Toivon tosiaan, että esityksessä on ehdotus siitä, että Kansaneläkelaitos

siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön alaiseksi.

[4] **Jorma Huuhtanen /kesk:** Arvoisa puhemies! Kun Kelan valtuutetut ovat saaneet mielestäni hyvin arvokkaan ja vastuullisen tehtävän eduskunnan puolesta valvoa hallussaan olevaa laitosta, Kelaa, on syytä käyttää lyhyt puheenvuoro, että muistettaisiin periaatteet, miten tässä toimitaan. Näiden periaatteiden ehkä huonosti ymmärtäminen on johtanut tähän ed. Vistbackan ehdotukseen erikoisvaliokunnasta.

Kelan toimintahan on eduskunnan valvonnassa sillä tavoin, että valtuutetut toimintakertomuksellaan kuvaavat valvontatyötä, ja se asia käsitellään täällä eduskunnassa vuosittain. Siinä yhteydessä tietysti jokaisella kansanedustajalla on oikeus asettaa valtuutettujen työ kyseenalaiseksi ja mahdollisesti moittia sitä omalla vastauksellaan Kelan suuntaan. Näiltä vuosilta ei tällaista moitetta ole tullut, ja olemme olleet siinä uskossa, että toimintamme valvojina on ollut hyväksyttävää. En ole huomannutkaan, että puheenvuoroissa sitä olisi kyseenalaistettu. Siinä mielessä on helppo yhtyä puhemiesneuvoston ehdotukseen, että asia ei anna aihetta toimenpiteisiin.

Kuitenkin haluan tässä yhteydessä tuoda vain yhden asian esille. Tässä suurena filosofisena asiana on Kelan toiminnan virheettömyyden hakeminen. Joudun toteamaan, että en tunne yhtään laitosta, joka toimisi virheettömästi. Tässäkin tapauksessa, kun virheitten hakeminen johti yhden prosentin tulokseen, voi pitää Kelaa kohtuullisen hyvin toimivana, jos kohta parempaan koko ajan pyritään. Valtuutetut ovat tässä yhteydessä nopeasti kertoneet, mitä tässä on mennyt väärin ja mitä Kelan tulee toiminnassaan korjata. Tässä mielessä on oltu ajan tasalla.

Mitä tulee takaisinperintöihin, olemme pyrkineet toimimaan tarkasti lain mukaan. Jos lakia muutetaan, valtuutetut tietysti muuttavat myöskin käsitystään näistä takaisinperintäasioista. Lähtökohta on kuitenkin ollut se, niin kuin kansaneläkelaki antaa myöskin myötä, että virheissä, jotka ovat eläkeläisen kannalta ongelmallisia niin, että he joutuvat maksamaan eläkkeitä takaisin, käytettäisiin kohtuullistamispykälää niin pitkälle kuin se on mahdollista ja että eläkeläinen ei missään tapauksessa joudu toimeentulovaikeuksiin, mikä on Kelan toimintaohjeissa oleva asia.

Arvoisa puhemies! Yhdyn puhemiesneuvoston ehdotukseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen, jonka mukaan ed. Vistbackan aloitteessa tehty ehdotus ei anna aihetta toimenpiteisiin.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Laki kansalaistyökokeilusta Itä-Suomessa

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 138/1999 vp (Anu Vehviläinen /kesk ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite on syntynyt erityisesti kahdesta syystä: ensinnäkin Itä-Suomen tilanteen vuoksi ja toiseksi tyytymättömyydestä passivoivaan työttömyysturvajärjestelmään. Lakialoitteen tavoitteena on tarjota kokeiluun mukaan haluaville itäsuomalaisille työttömille mahdollisuus osallistua aktiivisesti lähiympäristönsä kehittämiseen ja asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseen.

Itä-Suomen kehitys on jäänyt jälkeen muista alueista erityisesti viime aikoina. Muuttoliike, edelleen korkea työttömyys ja väestön ikääntyminen heikentävät itäsuomalaisten tulevaisuuden näkymiä. Alueen erityisongelmien vuoksi on perusteltua etsiä muun muassa erilaisten kokeilujen kautta keinoja kielteisen kehityksen katkaisemiseksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi Itä-Suomessa. Itä-Suomella tarkoitetaan lakialoitteessa Kainuun, Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntia.

Tulevalla rakennerahastokaudella Itä-Suomi on Euroopan unionin ykköstukialuetta. Itäisen Suomen kannalta on välttämätöntä, että tulevalla ohjelmakaudella Itä-Suomeen kohdennetaan myös kansallisen päätöksenteon piirissä olevia verotuksellisia ja rakenteellisia erityistoimenpiteitä.

Arvoisa puhemies! Työttömyys on laskenut maassamme epätasaisesti. Erityisesti itäinen ja pohjoinen Suomi kamppailevat edelleenkin kor-

kean ja rakenteelliseksi muuttuneen työttömyyden ikeessä. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa työttömyys oli tuoreiden tietojen mukaan lokakuussa lähes 20 prosenttia. Näyttää siltä, että rakenteelliseksi muuttunut työttömyys ei ratkea nykyisin keinoin. Meidän on tunnustettava myös, että sosiaaliturvamme ei kannusta ihmisiä työllistymään.

Epäkohtien havaitseminen ei kuitenkaan riitä. Nyt on aktiivisesti haettava uusia malleja työttömyysongelman ratkaisemiseksi. Uusia keinoja ovat peräänkuuluttaneet lukuisat eri tahot. Muun muassa eduskunnan valtiovarainvaliokunta katsoi kesäkuisessa lisäbudjettimietinnössään, että tulisi panostaa yhä enemmän uusien ja ennakkoluulottomien keinojen ja kokeilujen etsimiseen. Myös edellinen hallitus peräsi uutta Itä-Suomen tilanteen ratkaisemiseksi. Periaatepäätöksessään Itä-Suomen kehittämiseksi Lipposen I hallitus linjasi: "alueelliset työllisyys- ja muut kokeilut käynnistetään Itä-Suomessa". Hallituspohja ei tuosta päätöksestä ole muuttunut, joten nyt olisi aika eduskunnassa lunastaa Itä-Suomea koskevia aiempia lupauksia. Myös keväällä hyväksytty hallitusohjelma painottaa Itä-Suomen kehittämistä ja rakenteellisten ongelmien ratkaisemista.

Monipuolisen esityksen erilaisista työllisyyskokeiluista sisältää niin sanottu Lex Kainuu -paketti puolentoista vuoden takaa. Lex Kainuu -kokonaisuus laadittiin Kainuussa omin voimin. Pakettiin kuuluu hyvin lähellä tätä aloitetta oleva niin sanottu yhteisötyökokeilu.

Arvoisa puhemies! Nyt keskustelussa oleva lakialoite on myös lähtöisin ruohonjuuritasolta Pohjois-Karjalasta. Aloitteen idea on syntynyt syrjäseudun työttömien ja yliopiston tutkijoiden yhteisissä pohdinnoissa. Aloitteen taustalla on alueen työttömien toive löytää keinoja, joilla työttömien omaa sekä heidän lähiyhteisönsä ja elinpiirinsä tilannetta voitaisiin helpottaa. Vaikeilla työttömyysalueilla, jonne työpaikkoja ei juurikaan synny, on paljon tärkeää työtä tehtävänä muun muassa vanhustenhoidossa, energiapuun hyödyntämisessä, metsän- ja maisemanhoidossa, matkailijoiden opastuksessa, kylien kehittämisessä tai muissa yhteisöä hyödyttävissä tehtävissä.

Aloitteen mukaan maan keskiarvoa korkeammasta työttömyydestä kärsivät itäsuomalaiset kunnat voisivat hakea mukaan kansalaistyökokeiluun. Kokeilukunnissa asuvilla työttömillä olisi vapaaehtoinen mahdollisuus osallistua kokeiluun. Kokeiluun osallistuva henkilö tekisi työvoimatoimiston kanssa puolen vuoden tai vuoden suunnitelman, jonka mukaisesti hän osallistuisi vastikkeelliseen yhteiskunnallisesti hyödylliseen osa-aikaiseen työhön. Kokeiluun osallistuville maksettaisiin työttömyyskorvauksen sijasta kansalaistyötuloa. 3 000 markan kansalaistyötulon lisäksi kokeiluun osallistuvat saisivat ansaita hieman myös muita tuloja. Kansalaistyömalli sisältäisi kaksinkertaisen kannustavuuden. Työstä saatava vastikkeellinen korvaus olisi suurempi kuin peruspäiväraha, joten se kannustaisi aktiivisuuteen. Toisaalta kansalaistyötulo olisi pienempi kuin palkkatulo ja näin siitä ei olisi palkkatyön kilpailijaksi, eli työttömälle palkkatyö olisi edelleenkin kansalaistyötä taloudellisesti kannustavampi ratkaisu. Kokeilu alkaisi ensi vuoden alusta ja kestäisi seitsemän vuotta eli tulevan ykkösohjelmakauden loppuun.

Arvoisa puhemies! Keskustelut työttömien kanssa kertovat, että he tuntevat olevansa usein kanssaihmistensä silmissä hyödyttömiä ja arvottomia ihmisiä. Näin ei saisi olla, sillä työttömillä itsellään on tahto tehdä ja tuntea olevansa osallisia omassa yhteisössään ja yhteiskunnassa. Esimerkiksi Valtimon Sivakan kylän työttömistä suurin osa kertoo, että he osallistuisivat mieluummin kansalaistyökokeiluun kuin olisivat passiivisesti työttöminä. Vaikka osalta työttömistä tulotaso laskisikin, silti he haluaisivat olla mukana tällaisessa kokeilussa.

Kansalaistyökokeilun merkitys olisi suuri myös haja-asutusalueiden tulevaisuuden ja maaseudun elävänä säilymisen kannalta. Tämän tyyppisten mallien käynnistäminen olisi aktiivinen toimi myös hillitsemään maaseudun muuttoliikettä. Kansalaistyömallin avulla voitaisiin pitää kunnossa osaltaan muun muassa haja-asutusalueiden infrastruktuuria, esimerkiksi kyläteitä, sekä huolehtia vaikka kyläyhteisöjen rapistuvasta rakennuskannasta. Kansalaistyömalli olisi arvokas myös yhteiskunnalle. Kansalaistyökokeilulla ei olisi kuitenkaan tarkoitus korvata julkisen sektorin palveluita vaan täydentää niitä. Mallin tarkoitus ei olisi siis syödä olemassa olevia työpaikkoja. Esittämämme malli on ajateltu toteutettavaksi nimenomaan vaikeasta ja rakenteellisesta työttömyydestä kärsivillä haja-asutusalueilla. Mielestäni meidän tulisi etsiä rinnakkaisia kokeilumalleja sovellettaviksi myös kaupunkeihin, kovasta työttömyydestä kärsiviin lähiöihin.

Kun järjestelmiä uudistetaan, on tärkeää, että varteenotettavista vaihtoehdoista hankitaan tietoa ja niiden vaikutuksia ja toimivuutta selvitetään etukäteen. Tällaisessa selvittelyssä erilaiset kokeilut ovat ensiarvoisen tärkeitä. Suomessa kokeilun kautta on lähdetty liikkeelle muun muassa kotitalouksien työllistämiskokeilussa, nuorisokouluasiassa ja toimeentuloturvan normitettavan osan siirrossa Kelan hallinnoitavaksi.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä aloitteen taustasta. Olen tehnyt aloitteen itse asiassa toistamiseen siksi, että kun viime vaalikaudella valtimolaiset itse halusivat viedä malliaan eteenpäin työministeriön suuntaan, kansalaistyökokeiluun suhtauduttiin hyvin tylysti. Sen sijaan että työministeriö olisi kiittänyt valtimolaisia aktiivisuudesta, ministeriön virkamiehet tyrmäsivät aloitteen sanoen, että se on perustuslain vastainen ja loukkaa kansalaisten yhdenvertaisuutta. Myös silloinen ministeri Jaakonsaari yhtyi virkamiesten näkemykseen aloitteen perustuslainvastaisuudesta. Tämän vuoksi haluan evästää työasiainvaliokuntaa tällä perustuslakikysymyksellä. Toivon ja vetoan, että työasiainvaliokunta ottaessaan lakialoitteemme käsittelyyn pyytäisi kokeilun järjestämisestä lausunnon myös perustuslakivaliokunnalta.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on ottanut alueellisiin kokeiluihin kantaa aiemminkin, viimeksi juuri kotitalouksien työllistämiskokeilun yhteydessä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan yhdenvertaisuudesta voidaan kokeilujen yhteydessä tinkiä, jos kokeiluilla on tarkoitus hankkia tietoja ja kokemuksia yhteiskuntakehityksen vaatimien uudistusten vaikutuksista. Aloitteemme kansalaistyökokeilusta olisi juuri tällainen.

[2] **Merikukka Forsius /vihr:** Arvoisa puhemies! Jokainen keino, millä voimme alentaa työttömyyttä, on tarkoin tutkittava. Lakialoite on kannatettava ja oikean suuntainen. Ihmisiä tulee kannustaa työntekoon. Ajallisesti kenties lyhytkin työrupeama pitkän työttömyyden jälkeen antaa tulevaisuudenuskoa ja kohentaa ihmisen itsetuntoa. Tämä vaikuttaa tietenkin myös pitkäaikaistyöttömän lähipiiriin ja sen elämän laatuun. Uskon, että kokeiluun siirtymisellä pystytään ehkäisemään syrjäytymistä.

Työttömien työllistäminen kansalaistyön kautta on ehdottomasti tutkittava asia. Asia ei etene ilman kokeilua, sillä työvoimalainsäädäntö ehkäisee vielä varsin tehokkaasti tietynlaisen vastikkeellisen kansalaistyön tekemisen. Tarvitsemme tällaisia kokeiluja, jotka mahdollistaisivat työttömien osallistumisen satunnaisiin ja lyhytkestoisiinkin työsuhteisiin.

Viime vaalikaudella on keskusteltu saman tyyppisestä asiasta, mutta silloin ajatus tyrmättiin kansalaisten tasavertaisuuden periaatteella. Perustuslakivaliokunnan lausunto, johon lakialoitteen perusteluissa viitataan, koski kotitaloustyön tukemista. Lausunnossa todetaan, että tietyillä kokeiluilla saattaa olla perustellusti mahdollista poiketa yhdenvertaisuusperiaatteesta, jos hankitaan tietoja ja kokemuksia suunnitteilla olevista uudistuksista. Siksi tämäkin ed. Vehviläisen ja muiden tekemä aloite kokeilun aikaasaamisesta tietyille alueille on vakavasti otettava. Meidän on pystyttävä lisäämään kansalaistemme mielekkään työn tekemisen mahdollisuuksia. Kuten tiedämme, maastamme eivät suinkaan työt lopu. Tekemätöntä työtä löytyy vanhustenhoidosta, ympäristön- ja maisemanhoidosta tai vaikkapa koululaisten iltapäiväkerhojen vetämisestä, vain joitakin mainitakseni.

[3] **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläisen ensimmäisenä allekirjoittama lakialoite kansalaistyökokeilusta on mielestäni siinä määrin periaatteellinen avaus, että haluan muutamalla sanalla kommentoida tätä lakialoitetta.

Jo viime eduskuntakaudella tulevaisuusvaliokunta toisessa mietinnössään teki 28 ponsiesitystä, jotka toivottiin otettavaksi huomioon tämän eduskuntakauden hallitusohjelmaa laadittaessa. Yksi näistä ponsiesityksistä tarttui nimenomaan alueellisen kehityksen ongelmiin ja siihen, että aluekehitystä tasaavia uusia toimintamuotoja on etsittävä ja tämän vuoksi lisättävä aluekehitykseen liittyviä kokeiluja. Jos ajatellaan nyt hallitusohjelmaa, tähän kysymykseen hallitusohjelma ei kajoa millään tavalla. Tästä huolimatta aluekehitykseen liittyvät erot ovat koko ajan vain kärjistymässä. Mistä tämä johtuu? En lähde tässä puheenvuorossa tarkemmin analysoimaan niitä tekijöitä mutta haluan ottaa esille yhden varoittavan esimerkin.

Vasta yhdysvaltalainen tutkimuslaitos Cato-instituutti, joka on tehnyt laajan kansainvälisen arvioinnin siitä, millä tavalla eri kansallisvaltioiden kehitys rakentuu, on tuonut esille Italian esimerkkinä maasta, jossa on vuosikymmeniä jatkunut yhteiskuntakehitys samoilla pelisäännöil-

lä, tavalla, jossa ummistetaan silmät erilaisten alueiden erilaisista vaatimuksista myös yhteiskuntapolitiikan ohjausvälineiden osalta. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa kehitys on eriytynyt siinä määrin, että tänä päivänä voidaan todeta, että Pohjois-Italia on mukana kansainvälisessä kehityksessä. Siellä on hyvin paljon kansainvälistyneitä yrityksiä ja myös niin, että ihmisten elintaso ja toimeentulo kelpaavat kyllä kansainväliseen vertailuun. Samanaikaisesti Etelä-Italia on pudonnut lähes kehitysmaatasolle. Tämä on karkea pelkistys siitä, mihinkä kehitys johtaa, ja rohkenen väittää, että tämä globalisaatiokehitys on nyt vauhdilla etenemässä, elleivät kansallisvaltiot tartu vahvemmin niihin ohjaustoimenpiteisiin, jotka mahdollistavat myönteisen kehityksen erilaisilla alueilla.

Ennen kaikkea tässä on kysymys siitä, miten tarjotaan mahdollisuudet siihen, että ihmiset voivat tulla osalliseksi oman elämäyhteisön toimintoihin, kokea osallisuutta tarkoituksenmukaisen työn kautta, miten me poliittisina päättäjinä avaamme nyt niitä patoja, jotka ovat ennen kaikkea Pohjois- ja Itä-Suomessa koko ajan vain vahvistumassa. Tämän vuoksi minusta on erittäin tärkeää, että luotujen, passiivisten tukijärjestelmien rinnalle luodaan rohkeasti aktiivisempia kokeiluja, aktiivisempia tukijärjestelmiä, eikä niin kuin tämän hetkinen poliittinen päävirta on, että passiiviseen tukeen kyllä löytyy rahaa ja poliittista tahtoa, mutta kun siirrytään aktiiviseen tukemiseen, se torjutaan suoralta kädeltä. Minusta tässä on esimerkki lakialoitteesta, jonka toivon saavan arvoisensa arvioinnin työasiainvaliokunnassa ja sitä kautta mahdollisesti koko eduskunnan piirissä. Näin edesautetaan sitä kehittämistyötä, mitä tässä tapauksessa Itä-Suomessa tehdään.

Mutta ajattelen laajemminkin uutta rakennerahastokautta, että ei tarvita vain sitä rahaa, joka tulee rakennerahastojen kautta, vaan myös sellaisia uudistavia toimenpiteitä, jotka mahdollistavat sen, että kansalaiset todella tulevat aktiivisen työn ja toiminnan piiriin.

[4] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Minäkin työasiainvaliokunnan jäsenenä odotan mielenkiinnolla tämän lakiesityksen käsittelyä. Toivon todella, että se otettaisiin myönteisesti vastaan valiokunnissa. Mielestäni tässä on lakialoite, joka on hyvin perusteltu, ja tällainen kokeilumalli on jopa poikkeavan virkistävä.

Näkisin mielelläni, että tätä voitaisiin kokeilla myös Satakunnassa, kun tiedämme, mikä tilanne työllisyyden kohdalla siellä on tällä hetkellä. Tässä on etsitty sellaista mallia toteutettavaksi, joka on hyvin positiivinen ja kannustava, eikä suinkaan ole kysymys, että se loukkaisi ihmisarvoa tai työtöntä.

Mielestäni juuri nyt tarvitaan tällaisia avauksia, aivan kuten ed. Karjula puheenvuorossaan toi selkeästi esille. Tarvitsemme nimenomaan erilaisia lähestymistapoja työllisyyden lisäämiseksi ja nimenomaan alueellisia lähestymistapoja, jotta pääsemme passiivisuudesta aktiiviseen verkottuneeseen ja kannustavaan toimintaan ja saamme uusia työpaikkoja ja työllisyys kehittyy myönteisesti.

[5] **Lauri Oinonen /kesk:** Herra puhemies! Käsiteltävänä oleva Anu Vehviläisen ym. tekemä aloite on hyvin kannattamisen arvoinen, kuten monissa puheenvuoroissa on sanottu. Erityisesti yhdyn ed. Karjulan käyttämään puheenvuoroon. Sopii toivoa, että jos tämä kokeilu havaitaan jossakin maamme osassa hyväksi, niin se mahdollisimman pian, mieluiten heti alusta asti, ulotettaisiin koko maahan.

Jokainen työtilaisuus on arvokas asia. Niin saadaan työ tehtyä, saadaan työtuloa, saadaan fyysistä ja henkistä hyvinvointia. Toivon, että aloite menee myönteisesti eteenpäin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

15) Laki vapaan poisto-oikeuden toteuttamisesta Euroopan unionin tavoite 1 -ohjelmaan Suomessa kuuluvilla alueilla

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 139/1999 vp (Seppo Kääriäinen /kesk ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Seppo Kääriäinen /kesk:** Herra puhemies! Vapaata poisto-oikeutta koskeva lakialoite perustuu hyvin tarkasti Itä-Suomi-työryhmän taannoisiin esityksiin. Itä-Suomi-työryhmähän oli Lipposen ensimmäisen hallituksen myönteisiä ratkaisuja, myönteisiä päätöksiä, yrittää tehdä jotain poikkeuksellisen vahvaa Itä-Suomen taantuvan kehityksen stoppaamiseksi ja uuden nousun aikaan saamiseksi. Se oli myönteinen ratkaisu. Nyt on kysymys siitä, miten esityksiä viedään käytännössä eteenpäin. Lakialoite tarkoittaa nimenomaan tällaista toimintaa.

Tässä on ryppäässä viisi nimenomaan samaan suuntaan vaikuttavaa lakialoitetta, ja kaikilla niillä on sama filosofia, se filosofia, joka on Itä-Suomi-työryhmän kaikissa esityksissä. Otimme nimittäin työryhmän esitykset tosissamme, emme minään huvitoimintana tai poliittisena propagandana. Näitä kaikkia viittä lakialoitetta pitää katsoa yhteistyötarjouksina hallituksen suuntaan, ei minään kiusoitteluna, vaan yhteistyötarjouksina hallituksen suuntaan.

Vapaata poisto-oikeutta koskeva lakialoite tarkoittaa siis sitä, että säädettäisiin laki, joka mahdollistaa tulevan rakennerahastokauden aikana tavoite 1 -ohjelmaan kuuluvalle alueelle perustetun tuotantolaitoksen ja matkailuyrityksen käyttöomaisuuden hankintamenon vapaan poisto-oikeuden. Uuden tuotantolaitoksen ja matkailuyrityksen perustamisen yhteydessä hankitun käyttöomaisuuden lisäksi poisto-oikeus koskisi myös tuotantolaitoksen ja matkailuyrityksen merkittävän uudistamisen yhteydessä laitokseen tehtyjä käyttöomaisuushankintoja. Lähtökohtana on se, että vapaa poisto-oikeus voidaan tehdä omaisuuden käyttöönottovuonna ja, huomattakoon se, kuutena sitä seuraavana vuonna.

Veropolitiikassahan korostetaan jatkuvasti sitä, että sen pitää olla neutraalia. Se on meidän mielestämme väärä tulkinta, väärä näkemys, siitä, mikä on verotuksen, varsinkin veropolitiikan tarkoitus. Veropolitiikalla pitää pyrkiä ohjaamaan yhteiskunnan kehitystä, jolloin se ei voi olla aivan neutraalia.

Tässä lähdetään siis liikkeelle siitä, että tällaisella veropolitiikalla, jota tässä äsken lyhyesti kuvasin, voidaan vaikuttaa merkittävästi yritysten ja ihmisten sijoittumiseen, tässä tapauksessa suosien itäistä ja myös pohjoista Suomea. Koska verotus on edelleen valtaosin kansallisesti päätettävissä oleva, siis meidän käsissämme oleva asia, sen puitteissa kyllä on mahdollista, jos on poliittista tahtoa, tukea talouskehitystä niillä alueilla, joilla muutoin työllisyys ja talouskehitys näyttää kehnolta ja joilla Suomen integroituminen kansainväliseen talouteen on aiheuttanut lisääntyvästi erityisiä muuttopaineita. Niin kuin varsin hyvin tiedämme, Itä- ja Pohjois-Suomen alueillahan tällainen muuttopaine on hyvinkin rankka ja se vain näyttää jatkuvan. Kun elämme Emu-olosuhteissa, niin pitää tunnustaa suoraan, että aluekehityksen tasapainottaminen vaatisi nyt kyllä uudenlaista aluepolitiikkaa. Kaikki nämä viisi lakialoitetta ovat meidän mielestämme sitä uudenlaista aluepolitiikkaa, eivät tukea tukemisen vuoksi, vaan tässä on haettu uusia aktiivisia keinoja.

Itä-Suomessahan rakenteellinen kehitys on ollut muuta Suomea heikompaa. Kuten tiedämme, Itä-Suomihan täytti EU:n tavoite 1 -nimeämiskriteerin, jonka ansiosta Itä-Suomi on ensi vuoden alusta lukien EU:n korkeimman aluetuen piirissä. Se on tietysti myönteinen asia, vaikkakin on itsestäänselvää, että se oli oikeastaan vain matematiikasta, ei niinkään poliittisesta päätöksenteosta johtuva ratkaisu. Mutta me itäsuomalaiset korostamme, että tavoite 1 -ohjelma ei kyllä yksin tule riittämään kaikkein pahimpien alueitten nostamiseen, vaan kyllä sen lisäksi tarvitaan myös kansallista politiikkaa, jolla voidaan vahvistaa ja vauhdittaa tavoite 1 -ohjelman vaikutusta. Kansallinen veropolitiikka on kyllä mahdollista sitouttaa juuri tällaiseen Itä-Suomen kehittämiseen, kun se on kerran Suomen omassa päätösvallassa.

Minä korostan vielä sitä tähän lakialoitteeseen liittyen, että tämä lakialoite ei ole vain jokin Suomen idea, vaan tällaista vero-ohjaustahan on käytetty EU:n alueella jo pitkän aikaa. Kaikkein paras esimerkki tästä on Irlanti, ja esimerkiksi Iso-Britannia on käyttänyt alueellisia veroetuuksia hyväkseen ja saanut aikaan myös todella hyviä tuloksia. Tämä on siis tavallaan EU-laista politiikkaa, ei yksinomaan suomalaista politiikkaa.

Vielä lopuksi korostan sitä, että lakialoite tulisi toimimaan siis koko tavoite 1 -ohjelma-alueella, ei pelkästään vain Itä-Suomessa, vaan koko tällä alueella, sillä on päivänselvää, että ongelmat tavoite 1 -alueella ovat erittäin yhteismitallisia, siis hyvin samanlaisia.

Herra puhemies! Minä vielä korostan sitä, että kaikki nämä viisi lakialoitetta ovat reiluja yhteis-

työtarjouksia hallitukselle. Toivon, että siihen vastataan sen mukaisella tavalla.

[2] **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! Nyt on käsittelyssä lakialoite vapaan poisto-oikeuden toteuttamisesta Euroopan unionin tavoite 1 -ohjelmaan kuuluvalla alueella Suomessa elikkä Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Itä-Suomen kehityksen jälkeenjääneisyys tuli hyvin selvästi ilmi 90-luvun alkupuolella. Taloudellisen laman jälkeen maa nostettiin jaloilleen ja talouskehitys vauhditettiin vientiteollisuuden turvin. Itä- ja Pohjois-Suomi, joissa vientiteollisuuden suhteellinen osuus on vähäinen, jäivät selvästi tapahtuneesta talouskehityksestä jälkeen. Jälkeenjääneisyyteen ei ollut syynä ainoastaan vientiteollisuuden puute, vaan toisaalta se yksipuolinen toimialarakenne, joka erityisesti vallitsee Itä-Suomessa, maatalousvaltaisuus, riippuvaisuus hyvin suuresti julkisesta hallinnosta ja myöskin osittain syrjäinen sijainti.

Itä-Suomen kehityksen vauhdittamiseksi, elinkeinotoiminnan edistämiseksi ja työllisyyden parantamiseksi hallitus asetti 93 Itä-Suomi-työryhmän, joka jätti mietintönsä 96. Mietinnössä oli hyvin monia kohtia, jotka oli toimenpiteiksi esitetty Itä-Suomen kehityksen vauhdittamiseksi. Mietinnön jättämisen jälkeen hallitus teki periaatepäätöksen Itä-Suomen kehittämisen toimenpiteistä ja asetti myöskin seurantaryhmän valvomaan tapahtuvaa kehitystä. Mitään erityisiä toimia hallituksen puolelta ei kuitenkaan ole toteutettu missään vaiheessa Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämisen hyväksi työryhmän mietinnön jättämisen jälkeen eikä myöskään seurantaryhmän toimikautena. Hallitusohjelmassa tosin luvataan jatkaa niitä strategisia toimenpiteitä, mitä Itä-Suomen kehittämisen osalta on aiemmin jo otettu esille, ja toisaalta budjetissa luvataan noudattaa tasapainoista alueellista kehitystä.

Itä- ja Pohjois-Suomi kuuluvat tavoite 1 -ohjelma-alueeseen. On todettu, että sitä kautta ne saavat myös huomattavia resursseja alueellisen kehityksen vauhdittamiseksi. Ehkä tämä kuva huomattavista resursseista on annettu myönteisempänä kuin se itse asiassa todellisuudessa on. Nythän tuki-intensiteetti on noin 800 markkaa per asukas, kun ohjelmakauden suunnitteluvaiheessa todettiin, että se saattaa olla jopa 1 800 markkaa per asukas. Näin ollen toimenpiteet, mitä tavoite 1 -ohjelman kautta voidaan toteuttaa, eivät sittenkään saata muodostua niin merkittäviksi kuin uskotaan.

Siinä mielessä tavoite 1 -ohjelma tarvitsee tuekseen myös erityisiä kansallisia tukitoimia, kuten ed. Kääriäinen täällä on todennut. Me tarvitsemme Itä- ja Pohjois-Suomeen vapaan poisto-oikeuden, mutta me tarvitsemme myös muita veropoliittisia toimenpiteitä yritystoiminnan kehityksen vauhdittamiseksi ja ennen kaikkea työnantajien työvoimakustannusten alentamista ja monia muita tämän kaltaisia toimia, jotka vauhdittavat kehitystä.

Siinä mielessä toivon, että tämä lakialoite ja ne toiset lakialoitteet, jotka välittömästi tämän asian käsittelyn jälkeen tulevat käsittelyyn, saavat myönteisen kohtelun, koska ne ovat tarkoitetut yhteisenä kokonaisuutena Itä-Suomen kehityksen vauhdittamiseksi. Toivon, että vapaa poisto-oikeus otetaan todella vakavasti yritystoiminnan kehittämisen instrumentiksi ja työllisyyden parantamiseksi. Siinä mielessä on hyvä tukea ed. Kääriäisen jättämää aloitetta.

[3] **Eero Lämsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Haluan ihan muutaman näkemyksen tuoda ed. Kääriäisen tekemään hyvään lakialoitteeseen.

Vapaa poisto-oikeuskokeiluhan on eniten ollut esillä Itä-Suomen-työryhmän keinovalikoimasta. Viime eduskuntakaudella asiasta käytettiin montakin puheenvuoroa. Kai lähes kaikista eduskuntaryhmistä asia sai jo silloin kannatusta, eli tätä pitäisi lähteä kokeilemaan. Silloin, en muista vuotta, mutta joka tapauksessa ministeri Niinistö ilmoitti, että Itä-Suomi-työryhmän toimenpiteille ei tule uutta budjettirahaa ja piste. Siihen asia tavallaan pysähtyi.

Mutta vapaa poisto-oikeus on kuitenkin lakialoite, joka ei vaadi uutta budjettirahaa. Tässä on kysymys vain siitä, että yritysten veronmaksua siirretään hieman tuonnemmaksi. Ainoa menetys, minkä voi ajatella yhteiskunnalle koituvan, on jokin pieni korkokulu. Kun yrityksillä on vapaa poisto-oikeus, nimenomaan aloittavilla ja investoivilla yrityksillä, se antaa mahdollisuuksia käyttöpääoman kasvattamiseen ja tällä tavalla pienen piristysruiskeen yrittäjän toimintaan.

Lakialoite on todella huolella valmisteltu. Toivon, että lakialoite saa asianmukaisen käsittelyn valiokunnassa ja johtaisi tuloksiin.

[4] **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Viime eduskuntakaudella tässä salissa keskusteltiin

laajasti Itä-Suomen asemasta ja siitä, mitä Itä-Suomen heikko työllisyys- ja taloustilanne myös tämän talon toimilta edellyttää. Silloinhan valtioneuvosto asetti Itä-Suomen talous- ja työllisyystilanteen selvittämiseksi työryhmän. Se jätti mietintönsä, johon sisältyi hyvin suuri joukko erilaisia kannatettavia toimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden joukossa yhtenä oli nyt ed. Kääriäisen lakialoitteeseen sisältyvä vapaan poisto-oikeuden toteuttaminen niin, että se laajasti hyödyttäisi Itä-Suomen alueen yritysten investointien ja kehittämisen kautta alueen työllisyyttä ja elinkeinopohjan vahvistamista.

On tuotu esiin, että tässä olisi kyse jostakin veroedusta. Siitähän ei ole kyse. Kysymys on vain verotuksen siirtämisestä. Tällä voidaan parantaa yritysten investointiedellytyksiä, eikä kyse ole siis ylimääräisen veroedun antamisesta, vaan verotus tulee tasaamaan tilanteen aikanaan. Itä-Suomi tarvitsee myönteisiä signaaleja valtiovallalta. Ei riitä, että se on nyt ykköstukialuetta EU:n rakennerahastokaudella, tarvitaan myös kansallisia toimia ja tarvitaan verotuksellisia toimia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

16) Laki valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 140/1999 vp (Jari Leppä /kesk ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Eilen minulla oli tilaisuus vierailla Tilastokeskuksessa. Aivan uunituoreiden tilastojen mukaan Itä-Suomen alue on melkeinpä millä tahansa mittarilla mitattuna jäänyt selkeästi jälkeen ja yhä selkeämmin jäämässä jälkeen muun Suomen keskimääräisestä kehittymisestä, puhumattakaan nyt maamme parhaiten kehittyneistä alueista. Eriarvoistuminen sitä kautta on selkeää ja kouriintuntuvaa, käsin kosketeltavaa, mitattiinpa sitä sitten syntyvyydellä, kasvulla, kansantuotteella, iällä tai muuttoliikkeellä, millä tahansa mittarilla. Mikään ei todista sitä, että Itä-Suomi olisi jossakin päässyt vakaalle kasvu-uralle.

EU:n alueella on kosolti esimerkkejä erilaisista alueellisista, jopa paikallisesti räätälöidyistä ratkaisuista. Se on sitä ennakkoluulottomuutta, jota muualla on haluttu ja osattu käyttää rakenteiden muuttamiseen ja aluekehityksen tasaamiseen, mutta meillä valitettavasti näitä keinoja on käytetty erittäin niukasti. Me tarvitsemme kannustimia ja aktiivisia toimia sekä tukea, jotta meidän nuoremme eivät kaikki muuttaisi Itä- ja Pohjois-Suomen alueelta pois, vaan he voisivat myös opiskeluidensa jälkeen palata esimerkiksi yrittämään Itä-Suomeen. Halua tähän aivan selvästi heillä on, ja yhteiskunnan pitää myös pystyä tarjoamaan heille siihen mahdollisuus.

Tutkijoiden mukaan yleisellä eurooppalaisella tasolla meillä on 100 000 pienyrityksen vaje. Tätä pienyritysten vajetta me voisimme erityisen aktiivisesti paikata ja saada yrityksiä syntymään sillä, että me pystymme luomaan yhä kiinnostavammat mahdollisuudet nuorille ryhtyä yrittäjiksi ja sitä kautta hankkimaan leipänsä sekä myös työllistämään muita.

Kun kävimme eilen pankkitukiselontekokeskustelua, siinä itse toin esille myös tässä asiassa alueellisen eriarvoisuuden, olihan meillä maakunnissa, maaseudulla, erittäin paljon menestyviä pankkeja, joiden rahavarat tuossa rytäkässä siirtyivät hyvin suurelta osin kasvukeskuksiin, nimenomaan tänne etelään. Nyt en haluaisi, että vastaavaa tapahtuu enää muilla sektoreilla. Riittää yhden Suomen alueen osanotto kansallisiin talkoisiin. Toivon, että suuntaa voimme kääntää nyt toisinpäin.

Lakialoitteessa lähdetään, oikeastaan voidaan yhdellä sanalla sanoa, nuorisoyrittäjyyslainaa esittämään. Samaa asiaa toi esille myös kauppa- ja teollisuusministeri Tuomioja, joka tätä väläytteli täällä eräällä kyselytunnilla. Hän totesi, että kun meillä on hyvin toimiva naisyrittäjälaina, miksei meillä voisi olla myös nuorisoyrittäjyyslaina. Se rohkaisi myös meitä, jotka olemme tällä viiden lakialoitteen rypäällä halunneet olla tuomassa niitä konkreettisia keinoja, joita meiltä aina vaaditaan ja halutaan, kun puhumme uudesta aluepolitiikasta. Tässä näitä keinoja nyt kosolti on.

Arvoisa puhemies! Laki valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain muuttamisesta, nuorisoyrittäjyyslainasta, tukee myös erinomaisella tavalla Yrittäjyysvuosikymmen-hanketta, joka meillä on parastaikaa menossa. Myös se tukee mielestäni oikein hyvin hallituksen Yrittäjyys-hanketta, joka on aivan alkutaipaleellaan. Tässä voisi olla yksi niitä konkreettisia keinoja, joilla hanketta voitaisiin viedä eteenpäin.

Lakialoitehan on tarkoitettu pienen alkavan tai jo toimivan yrityksen kasvun ja kilpailukyvyn rahoittamiseen. On kysymys pienistä yrityksistä. Se rajataan lakialoitteessa viiden henkilön yrityksiksi. Tietysti liiketoiminnan pitää olla jatkuvaa. Toiminta voisi olla palvelu- tai tuotannollisilla aloilla. Tästä jätettäisiin pois varsinainen maatalous. Muut nuorisoyrittäjyyslainan ehdot olisivat: ikäraja, joka olisi 30 vuotta, lainamäärä 20 000—200 000 markan välissä eli hieman suurempi kuin nykyisessä naisyrittäjyyslainassa ja korko yleistä korkotasoa matalampi, enintään 2 prosentin suuruinen. Laina-ajaksi esitetään kahdeksaa vuotta ja kahta ensimmäistä vuotta vapaiksi. Tietysti normaalit vakuudet pitää olla. Myös pitää olla yritystutkimukset kannattavan liiketoiminnan edellytyksistä sekä selkeät yrityksen strategiat, kehittämissuunnitelmat ja markkinatilanteet.

Arvoisa puhemies! Tälläkin yhdellä osalla tästä viiden lakipaketin kokonaisuudesta me tarjoamme hallitukselle, hallituspuolueiden edustajille, yhteistoiminnan kättä ja niitä konkreettisia toimia, joilla me pystymme varmasti yhteistoimin saamaan Itä-Suomen nousu-uralle niin kuin muutkin Suomen alueet.

[2] **Pia Viitanen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Tervehdin todella lämpimästi ajatusta nuorisoyrittäjälainasta. Tosin en haluaisi nähdä näin hyvää järjestelmää ainoastaan aluepoliittisena välineenä, vaan katson, että jos ja kun, tässä vaiheessa onneksi kun, kyseiseen järjestelmään tullaan menemään, sen täytyy olla sellainen, että joka puolella Suomea, myös esimerkiksi kasvukeskuksissa, joita on muuallakin kuin Itä-Suomessa, päästään nauttimaan näistä eduista ja nuoriso pääsee tähän käsiksi.

Valiokuntakollegani ed. Leppä on tehnyt hyvän aloitteen. Hän ei varmasti uutena edustajana välttämättä tiedä sitä, että idea sinänsä ei ole tässä talossa uusi, vaan viime kaudella itse tein asiasta niin kirjallisen kysymyksen, lakialoitteen kuin kaksi talousarvioaloitetta ja kyselinpä asiaa vielä suullisesti kyselytunnilla. Täytyy jälleen kerran todeta, että tämä on mielestäni loistava esimerkki siitä, että politiikka on hidasta. Se on todella hidasta, mutta kuitenkin kun aikansa sitten jänkyttää, jänkyttää ja tuo asioita esiin, joskus sitten voi saada niitä myös liikahtamaan. Olen todella iloinen siitä, että tässä vaiheessa jo voimme todeta, että asia tulee joka tapauksessa menemään ajatuksena eteenpäin ja on jo mennytkin.

Kauppa- ja teollisuusministeri Tuomiojan kanssa olen viimeksi tänään asiasta keskustellut. Hän kertoi, että hän on antanut osana Yrittäjyysprojektia kauppa- ja teollisuusministeriöön sisäisen ohjeistuksen siitä, että etsitään naisyrittäjälainaa vastaava järjestelmä nuorisopuolelle. Koska olin tietoinen tästä asiasta jo kevätkaudella heti hallitustaipaleen alkaessa, en tänä vuonna tehnyt siitä talousarvioaloitetta, vaikka olen kaksi edellistä kertaa tehnyt, juuri sen vuoksi, että tiesin, että asia on vihdoinkin liikahtanut. Täytyy tässä kyllä puhua siinä mielessä yhteisellä suulla, että meillä ryhmässä silloiset nuoremmat edustajat kyllä kovasti monissa kesäkokouksissa ja monissa ryhmäkokouksissa pitivät tätä asiaa esillä. Täytyy kyllä sanoa, että uskon, että sillä sisulla on ollut vaikutusta sitten siihen, että oma ministerimme on asian tosissaan ottanut ja on viemässä sitä eteenpäin. Tässä suhteessa olen tosi iloinen siitä, että meillä on opposition kanssa yhteisiä tavoitteita tässä hyvässä asiassa.

Ihan lyhyesti kertauksenomaisesti muutama perustelu, miksi tällainen on hyvä saada. Ensinnäkin totta kai kaikki tiedämme, että naisyrittäjälainat ovat lyöneet itsensä läpi, ja vastaava ongelma tällä hetkellä on nuorisopuolella. Kaikkien tutkimusten mukaan nuoret kyllä arvostavat kovasti yrittäjyyttä, mutta sitten kun nuorelta kysytään, lähtisitkö itse yrittäjäksi, niin vastaus on, että en kai minä sentään. Eli tämän asenteen vuoksi on ehdottoman tärkeätä, että valtiovallalta tulee signaaleja, merkkejä siitä, että haluamme tukea nuoren yrittäjyyttä jne. Tämä tällainen oma, nuorille räätälöity malli on varmasti hyvä signaali tässä asiassa.

Aikanaan naisyrittäjälainaa perusteltiin sillä, että naisilla usein, kun he asioivat vaikka Kelassa, on uskottavuusongelmia, ei välttämättä ole vakuuksia jne. Tällaisia samanlaisia ongelmia ja muita on nimenomaan myös nuorilla ihmisillä.

Senkin takia on perusteltua tällainen erilliseksi nuorisoyrittäjälainaksi nimetty laina. Silloin aikanaan, kun asiaa kyselin ensimmäistä kertaa, ministeriöstä vastattiin, että kyllä pienyrittäjälainajärjestely kattaa myös nuoret. Mutta silloin ei ehkä vielä ymmärretty täysin sitä, että vielä tärkeämpää kuin se, onko lainajärjestelmiä, joista myös nuoret voivat hyötyä, on se signaali, se merkki, että tämä on juuri teille, me kannustamme teitä. Sen takia täytyy olla ihan oma lainanmuoto myös nuorille.

Ihan tähän loppuun, puhemies, haluan sen vielä kerran todeta, että nuorisotyöttömyyslukemat ovat edelleen, vaikka ne ovat onneksi olleet laskussa useita vuosia, liian korkeat. Nuoria työttömiä on paljon ympäri Suomea, esimerkiksi omassa kotikaupungissani Tampereella, kasvukeskuksissa ja myös monilla pikkupaikkakunnilla ja varmasti siellä Itä-Suomessakin. Sen takia haluan omalta osaltani korostaa, että pidän tärkeänä, että näin arvokas toimenpide ei tule olemaan vain joidenkin alueiden ihmisten etuoikeus, vaan kaikilla nuorilla tasapuolisesti tulee olla oikeus tähän hyvään järjestelmään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[3] **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pari kommenttia ed. Viitasen puheenvuoron pohjalta.

Sanoitte, että nuorisoyrittäjälainaa ei tulisi käyttää aluepolitiikan välineenä. En oikein ymmärrä, minkä takia sitä ei voisi käyttää. Eikö ole kuitenkin hyvä asia, että käytetään järkeviä keinoja aluepolitiikan välineenä?

Pidän hienona asiana sitä, jos ed. Viitanen omassa ryhmässään ja omille ministereilleen pystyy kiirehtimään, että me näkisimme todellakin hallituksen esityksen nuorisoyrittäjälainasta mahdollisimman pian. Ilmeisesti aikataulut ovat hyvinkin auki, koska ed. Viitanen ei niitä pystynyt vielä sanomaan.

Haluaisin kuitenkin muistuttaa ed. Viitaselle siitä, että minulle sopii se, jos valtiolla on riittävästi rahaa, että voidaan tämmöinen järjestelmä laittaa kerralla koko Suomeen. Minusta se on hieno asia, jos näin voidaan tehdä. Mutta nyt kysymys on erityisesti siitä, missä tämä nuorten koulutettujen ihmisten muutto on kaikkein voimakkainta. Me olemme odottaneet koko viime vaalikauden ja nytkin tämän vaalikauden aikana hallitukselta toimenpiteitä Itä-Suomen elinkeinoelämän rakenteen parantamiseksi. Sekä edellinen että nykyinen hallitus on niitä luvannut, mutta niitä ole tullut. Siksi olemme tehneet nämä viisi aloitetta, joista täällä keskustellaan tänään, nimenomaan Itä-Suomi-painotteisiksi ja myös liittyen tulevaan EU:n ykköstukiohjelmaan, johon koko Itä-Suomi ja neljä maakuntaa kuuluvat.

Sitten tästä ed. Lepän ensimmäisenä allekirjoittamasta aloitteesta. Kuten ed. Leppä jo itsekin sanoi, tämä on suunnattu nimenomaan alle 30-vuotiaille. Minusta se on perusteltua Itä-Suomen kannalta nimenomaan siksi, että tällaisella esityksellä voitaisiin parantaa alueen houkuttelevuutta nuorten ihmisten asuinpaikkana ja se voisi olla ehkä osaltaan auttamassa paluumuuttoa. Mutta minä en puhuisi pelkästään paluumuutosta, vaan ihan tulomuutostakin. Esitys ei koskisi ainoastaan sellaisia nuoria, jotka ovat syntyneet Pohjois-Karjalassa ja käyneet opiskelemassa muualla, vaan myös niitä nuoria, jotka siellä jo nyt asuvat. Maakunta olisi sitten houkutteleva myös muualta päin tuleville. Näen meidän tilanteemme koko Itä-Suomessa sellaisena, että ei tulisi välttää yhtäkään ainutta keinoa parantaa nykyistä tilannetta.

Aloite on perusteltu myös nimenomaan ykköstukiohjelman sisällön kannalta. Itä-Suomen ykköstukiohjelmahan korostaa nimenomaan yrittäjyyttä, osaamista, ja sitten muina alueina siinä ovat rakenteet ja maaseudun kehittäminen. Mutta nimenomaan yrittäjyyden näkökulmasta tämä sattuisi yksi yhteen.

Alle 30-vuotiaille Itä-Suomessa suunnattujen yrittäjälainojen ikään kuin vaikuttavuutta tulisi minun mielestäni parantaa myös satsaamalla ja panostamalla yrittäjyyskasvatukseen. Olen huomannut, että yrittäjyyskasvatus aina välillä on erittäin kovastikin esillä ja täälläkin siitä välillä paljon puhutaan, mutta sitten saattaa mennä aikoja, että oikein toimenpiteitä sen eteen ei tule. Minä näen niin, että sen pitäisi lähteä jo peruskoulusta liikkeelle, ei vasta sitten, kun on ikään kuin nuoren kehitys jo tapahtunut ja ollaan aikuisia ihmisiä. Siinä kehitysvaiheen parhaimpina aikoina peruskouluiässä tätä sisäistä yrittäjyyttä tulisi edistää, ja sitten myös ihan varsinaisesti antaa lapsille ja nuorille kuva siitä, että yrittäminen

on arvokasta ja työ on arvokasta ja nämä asiat voidaan yhdistää.

Lakialoitteen sisältö on perusteltavissa myös viime vaalikaudella toimineen Itä-Suomi-työryhmän kannalta. Itä-Suomi-työryhmä, kuten kaikki täällä salissa olevat muistavat, oli nimenomaan tarkoitettu etsimään keinoja elinkeinoelämän ja yrityselämän perustan vahvistamiseksi.

Eräs seikka, johon ed. Viitanenkin viittasi, on yhdenvertaisuusasia, voidaanko tähän mennä, jos muualla päin sitten tunnetaan tietynlaista epätasa-arvoa. Kyllähän se varmaan näinkin on, mutta minä näen niin, että meillä pitäisi pystyä sellaiseen poliittiseen järjestelmään, että voidaan aina tarpeen tullen katsoa milloin mitäkin aluetta hieman erikoisnäkökulmasta. Nyt se olisi Itä-Suomi; viittaan näihin jo monissa puheenvuoroissa tuotuihin seikkoihin Itä-Suomen tilanteesta ja muuttoliikkeestä ja myös siihen, että myös tässä salissa yli poliittisten rajojen on kannettu huolta siitä tilanteesta, mikä siellä on. Nyt minun mielestäni olisi Itä-Suomen vuoro olla erityistoimenpiteiden kohteena, ja miksi ei joskus toisen kerran sitten olisi jonkin muun alueen tai vaikka jonkin yksittäisen kaupunginkin vuoro.

[4] **Pia Viitanen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni puheenvuorossani kyllä toin esiin ne asiat, mitä ed. Vehviläinen tuossa äsken peräsi, että miksei tämä voisi olla aluepoliittinen keino. Totesin niin, että yksinkertaisesti siksi, että mielestäni nuoret ovat tärkeitä kaikkialla Suomessa. Tämä on äärimmäisen järkevä ja hyvä idea muun muassa puuttua niin nuorisotyöttömyyteen kuin siihen, että nuoria rohkaistaan yrittämään. Sen takia on äärimmäisen tärkeätä, että kaikki suomalaiset nuoret pääsisivät tämmöisestä hyvästä ideasta hyötymään. Se oli minun keskeinen perusteeni, ja sen myös edellisessä puheenvuorossani toin esiin.

Ihan tekisi mieli kysyä erästä asiaa, vaikka on totta kai hyvin arvostettavaa kantaa huolta Itä-Suomesta, kantaa huolta eri alueista ja alueiden eriarvoistamisesta jne. Kyllä minä toisaalta itse, kun elän Tampereella, Tampereen Hervannassa, jossa työttömyysprosentti on pahimmillaan ollut 40, joskus kysyn, eikö olisi myös aivan yhtä hyväksyttävää se, että myös tällaiset ihmiset, jotka elävät kasvukeskuksissa, jotka ovat siellä työttömiä, joilla välttämättä ei mene ihan lujaa, pääsisivät myös näistä hyvistä toimenpiteistä osallisiksi. Olen nähnyt sen, että myös kasvukeskuksissa on työttömyyttä, eikä sitä voida ratkaista pelkästään sillä, että vain ja ainoastaan yhtä osa-aluetta Suomessa tavallaan rahoitetaan, resursoidaan.

Puhemies! Ihan lopuksi haluan todeta, kun kyseltiin aikatauluja, että ministeri Tuomioja on ilmoittanut, että toimenpiteitä tämän asian osalta on odotettavissa heti ensi vuonna.

[5] **Anu Vehviläinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä ed. Viitaselle: En minä halua, että kurjistetaan kasvukeskuksia ja nuorten asemaa siellä erityisesti. Ei siitä ole kysymys. Minulla on sellainen olo, kun olen valtiovarainvaliokunnan jäsen ja katson ensi vuoden budjettiesitystä, että siellä on aika tiukkaa ja siellä on myös heikennyksiä nuorten asemaan jo nyt esimerkiksi asumistuen osalta. Minä en oikein usko, minusta on sinisilmäistä uskoa, että me saisimme nyt kerralla koko maahan sellaisen nuorisoyrittäjälainapotin, niin paljon määrärahoja, että se todella pystyisi vaikuttamaan kovinkaan paljon. Aina, jos on iso alue, koko Suomi kerralla, niistä rahoista on kilpailemassa monet muut.

Mitä tulee Tampereeseen, niin Tampere on yksi kasvukeskuksista. Minä haluaisin uskoa, että esimerkiksi Tampereen kaupungilla on kohtalaisen hyvät verotulot kuitenkin. Siellä on yritystoimintaa syntynyt paljon ja kehittymisen edellytykset ovat jo omasta takaa suuremmat, joten miksi siellä ei oma-aloitteisesti enemmän panostettaisi myös yrittäjyyteen. Eli tarkoitan sitä, että Itä-Suomessa verotulojen kehitys ynnä muut eivät anna kovin hyviä mahdollisuuksia meidän itse tehdä vaikka Joensuun kaupungin osalta näiden asioiden eteen tällä hetkellä kovinkaan paljon.

Ed. Markkula merkitään läsnä olevaksi.

---

[6] **Pia Viitanen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vaikka tämä nyt vähän menee kaksinpuhelun puolelle, minun on ihan pakko kuitenkin ed. Vehviläiselle todeta se, että kyllä me esimerkiksi Tampereella panostamme omiakin varoja, teemme kaikkemme. Hervanta esimerkiksi on tässä EU-projektissa mukana, johon tulee sisältymään muun muassa yrittäjyy-

teen liittyviä kokeiluja ja toimenpiteitä. Teemme varmasti myös oma-aloitteisesti niin paljon kuin rahkeita ja voimavaroja riittää.

En vain noin periaatteellisesti ymmärrä ehkä sitä, miksi niin usein politiikassa hyvien asioiden ympärille, joista ollaan periaatteessa samaa mieltä, kehitetään vastakkainasettelu, kinataan, niin kuin mekin tässä nyt kinaamme. Ajatus nuorisoyrittäjälainasta on mielestäni erittäin hyvä, ja olisi ihan kiva, kun voisimme edes jostain asiasta keskustella sivistyneesti. Kyllä minä ihan tosiasiassa pidän sitäkin vähän harmittavana, että aina todellakin pelkästään aluepolitiikkaan vedoten voitaisiin tällaisissa uusissa kokeiluissa syrjäyttää esimerkiksi kasvualueiden työttömät.

[7] **Eero Lämsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Minusta ed. Lepän tekemä lakialoite on erittäin hyvä. Tämä on hyvä, uusi idea. Tämän tyyppistä lakialoitetta ei täällä talossa vielä ole ollut.

Haluan kiinnittää huomiota ihan pariin seikkaan. Nythän tässä vastikään ilmestyi tutkimus, jossa tutkittiin yrittäjyysinnokkuutta eri maissa. Se oli aika karmaisevaa, kun siinä oli tuloksena se, että Suomessa yrittäjyysinnokkuus on varsin vähäinen eli olemme noin maailmanlaajuisestikin katsottuna ihan häntäpäässä. Kuitenkin lähes kaikki meillä allekirjoittavat sen, että vain yrittäjyydellä voidaan lisätä tulevaisuudessa työpaikkoja. Siinä mielessä tarvitaan tällaisia erilaisia kimmokkeita, vaihtoehtoja, joilla yrittäjyyttä voitaisiin lisätä. Kun on kysymys tämän tyyppisestä asiasta kuin nuoriin kohdistuvasta yrittäjyyslainasta, niin nimenomaan nuorissahan on tulevaisuus ja heitä tulee rohkaista. Tähän on hyvänä pointtina se, että juuri naisyrittäjyyslaina on mennyt erittäin hyvin markkinoille. Se on tuonut uusia yrityksiä ja on uskallettu lähteä yrittäjäksi.

Ed. Viitanen lähti pois, mutta kun hän kritisoi sitä, että tässä on kokeilualue, niin siihen tietysti voi heittää sen, että rahaa on vähän. Kun rahaa on vähän, on parempi kokeilla yhdellä alueella. Mutta joka tapauksessa, vaikka tästä lakialoitteesta ei nyt syntyisi Lex Leppää, niin olen vakuuttunut siitä, että jossakin muodossa hallitus, mihin ed. Viitanenkin viittasi, asiaa tulee edistämään, ja se on parasta, että tästä syntyisi todella konkretiaa ja tällainen nuorisoyrittäjyyslaina saataisiin aikaiseksi.

[8] **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! Lakialoite nuorisoyrittäjyyslainasta on todella hyvä ja kannatettava, jos muistamme sitä, mitä hiljattain tehty tutkimus osoitti suomalaisten kiinnostuksesta yrittäjiksi. Muistaakseni joka 67. suomalainen oli kiinnostunut yrittäjyydestä, kun USA:ssa, varsinaisessa yrittäjyyden mallimaassa, oli joka 12:s. On huikea ero kiinnostuksessa yrittäjyyteen. Meillähän on perinteisesti pyritty julkisiin virkoihin ja toimiin aikanaan vahvan kasvun aikana. Nyt nämä mahdollisuudet ovat rajaantuneet. Meidän on entistä enemmän hankittava toimeentulo ja elanto yrittäjinä. Siinä mielessä kouluissa tapahtuva yrittäjyyskasvatus ja ne välineet, joilla edesautetaan nuorten yritystoiminnan aloittamista, ovat yhteiskunnan kannalta ensiarvoisen tärkeitä. Siinä mielessä tämä yrittäjyyslainalakialoite on kannatettava.

Mitä äsken käytyyn keskusteluun tulee, vaikka lakialoitteen perusteluissa viitataan itäsuomalaiseen näkökulmaan, itse pykäläpuolella ei kuitenkaan ole rajoitettu aloitetta alueellisesti eikä ajallisesti, joten mikäli valtiovarainvaliokunta katsoo, että rahoja riittää koko valtakuntaan, se on koko Finnveran toimialueella käytettävissä, mutta on tietysti hyvä, että se jossakin käynnistetään ja aloitetaan. Itä-Suomi on siinä mielessä hyvä alue. Kannatan aloitetta.

[9] **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva lakialoite on osa sitä lakialoitteiden pakettia, jonka Itä-Suomen kansanedustajat ovat halunneet tuoda eduskunnan käsittelyyn. Samalla meidän tarkoituksemme on vauhdittaa hallituksen toimenpiteitä Itä-Suomen kehittämiseksi.

Kysymys nuorten yrittäjyydestä ja yritystoiminnan edellytyksistä on varmasti tärkeä koko maassa, mutta ottaen huomioon ne tilanteet, joita nuorten työttömyyden ja muuttoliikkeen osalta erityisesti Itä-Suomen maakunnissa on ollut, me katsomme, että tämän toiminnan käynnistäminen soveltuisi hyvin juuri tuolle alueelle. Se olisi selkeä panostus koko maakunnan tulevaisuuteen ja se vaikuttaisi tasapainottavasti myös maan kehitykseen, joka hallituksen ohjelmassakin on nähty tärkeänä tavoitteena. Me tarjoamme tässä yhtä keinoa, jolla hillitään kiihtyvää muuttoliikettä ja parannetaan aluetalouden edellytyksiä ja tuetaan ja vahvistetaan tuon alueen nuorten, koulutuksesta ammattiin valmistuneiden yrittäjyyttä ja työllisyyttä.

Mielestäni tätä samaa asiaa on tarpeen ulottaa koko maahan mahdollisimman pian, kun resurssit sallivat. Suomessa ylipäänsä pitäisi nuorten yrittäjyyttä edesauttaa ja tätä kautta luoda uusia työpaikkoja. Niitä me tarvitsemme.

[10] **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa puhemies! Kun ed. Viitanen puhui myönteisistä signaaleista yrittäjyyteen ja ennen kaikkea nuorisoyrittäjyyteen, tämä on erinomainen asia, ja juuri näitä signaaleita me erityisesti Itä-Suomessa kaipaamme. Niitä signaaleita on meille tullut kyllä erittäin vähän. Hän kysyi lisäksi, miksi tätä ei voida ottaa käyttöön myöskin muualla ja muista syistä rakennekehityksessä vinoutuneilla alueilla, esimerkiksi Tampereella. Meillä on kovin erilaiset lähtökohdat ajatellen Tamperetta ja Itä-Suomea, ja näiden lähtökohtien tasaamisessa on meillä jo tekemistä. Sen vuoksi olisi ehkä hyvä aloittaa kuitenkin Itä-Suomesta. Niin kuin edellisessäkin puheenvuorossa viitattiin, rahat eivät varmastikaan riitä koko Suomessa aloittaa tätä. Mielihyvin toivoisin, että se myös näin voitaisiin koko Suomessa tehdä.

Yrittäjyyskasvatus tuli myöskin täällä esille. Yrittäjyyskasvatuksessa erittäin tärkeänä osana on se, että me vahvistamme koulutuksessa entistä enemmän yrittäjyyden näkökulmaa, ja yhdistämme yritysten ja koulutuksen yhteistoimintaa hyvin monella eri alalla. Se tuo myöskin nuorille heti koulutuksen alkuvaiheessa näkemystä siitä, mitä todellisuus yritystoiminnassa on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

17) Laki opintotukilain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 141/1999 vp (Katri Komi /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Katri Komi /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! "Tänään minä tapasin ystävän. Se oli niitä maallemuuttaneita. Ihan se tuntui viisaalta ja jotenkin läheiseltä, niin kuin olisi tavannut vanhan ystävän. Sama usko ja rakkaus meillä oli luontoon, maahan ja elämään."

Tämä Aune Pispan runo kertoo minusta niistä tunteista, joita nykyisin jo maakuntienkin väki tuntee, kun sinne saadaan lisää ihmisiä, niitä ihmisiä, jotka muuttavat vastavirtaan. Jotta näitä ihmisiä löytyisi ja toisaalta muuttoliikettä etelään saataisiin hillittyä, kaikki konstit on tutkittava. Itä-Suomessa on väestökehityksestä ja väestöikärakenteesta huolestuneina etsitty nyt konkreettisia keinoja, joilla tilanteeseen voitaisiin vaikuttaa. Jo aiemmin on ollut esillä ajatus nuorten ja miksei vanhempienkin saamiseksi kotiseudulle opiskelujen jälkeenkin joko yrittäjiksi tai palkkatyöhön. Yhtenä keinona on esitetty opintolainan takaisinmaksua valtion varoista tai tukea opintolainasta aiheutuviin kuluihin syrjäseuduilla. Itä-Suomi, johon lasken mukaan Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Kainuun, on erinomainen pilottialue tällaiselle kokeilulle Suomessa. Tällaiseen kokeiluunhan tänään kyselytunnilla suorastaan rohkaisivat ed. Krohn ja ministeri Rask.

Arvoisa rouva puhemies! Varsinkin korkeakoulutettuja päteviä ihmisiä on ollut hankala saada joillekin aloille, esimerkiksi lääkäreitä, edes hakemaan paikkaa syrjäseuduilta. Kyseessä on työvoimapula jo tällä hetkellä, ja mihin vielä päädytäänkään, kun suuret ikäluokat jäävät pois työelämästä. Sehän ei yksistään riitä, että toinen aviopuolisoista saa työtä seudulta. Sille toisellekin tarvittaisiin jokin motiivi muuttaa sinne.

Tällä aloitteella pyritään myös rohkaisemaan yrittäjyyteen Itä-Suomessa. Jos toinen aviopuolisoista saa työtä Itä-Suomesta, ehkä toisen intoa ryhtyä yrittäjäksi voisi lisätä edellä esitetty ed. Lepän aloite nuorisoyrittäjyyslainasta yhdistettynä opintolainan "mitätöintiin" viiden vuoden ajan 10 prosentin suuruisena. Nämä aloitteet osaltaan lisäisivät sitä positiivista imagoa, mitä muuttopäätöksen lisäksi tarvitaan. On hienoa, että nuorisoyrittäjyyslaina on menossa eteenpäin. Kiitoksia vain ed. Viitaselle siitä, että on puhunut asian puolesta edellisellä kaudella. Valitettavasti en ollut sitä silloin kuulemassa.

Lakialoitteessa kuitenkin ehdotetaan, että kun opintonsa päättänyt henkilö jää kyseiselle Itä-Suomen alueelle asumaan työntekijänä tai yrittäjänä tai muuttaa sinne työntekijäksi tai yrittäjäksi, hänen opintolainojaan maksetaan valtion va-

roista takaisin luottolaitokselle vuosittain 10 prosenttia viiden vuoden ajan. Opintolainaa maksettaisiin takaisin kuitenkin vähintään 3 000 markkaa vuodessa. Jos opintolaina on esimerkiksi 50 000 markkaa, vuoden työssäolon jälkeen aluepoliittisella kohdealueella työskentelevälle maksetaan valtion varoista takaisin lainanottajan hakemuksesta opintoja varten otetusta lainasta 10 prosenttia eli 5 000 markkaa. Viiden vuoden aikana opintolaina kevenee täten valtion avustamana noin 20 500 markkaa.

Arvoisa rouva puhemies! Esittämäni lakialoite auttaa koulutettujen ihmisten paluumuuttoa Itä-Suomeen ja toisaalta vireyttää ongelmallista työpaikkakehitystä. Aloitteessa ehdotetaan, että kysymyksessä on kokeilu, jota sovelletaan Itä-Suomeen vuosina 2000—2006.

[2] **Paula Lehtomäki /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva lakialoitehan on yksi Norjan-mallin mukainen ehdotus toimenpiteeksi aluekehityksen tasaamiseksi.

Kun puhutaan aluekehityksestä, niin kaikkialla kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että se perustuu osaamiseen. Kaikki indikaattorit tämän tosiseikan osoittavat. Osaaminen taas ei tietenkään voi perustua muuta kuin koulutukseen, ja aluekehityksen näkökulmasta se tietysti tarkoittaa sitä, että meillä pitäisi olla eri tasoisia oppilaitoksia eri alueilla. Mutta koska on selvää, että jokaiseen niemeen ja notkelmaan ei voida yliopistoa eikä edes ammattikorkeakoulua perustaa, niin toinen osaamisen kivijalka on tietysti se, että jossakin osaamisensa hankkineet ihmiset voivat siirtyä paikasta toiseen ja viedä osaamisen korviensa välissä uuteen paikkaan.

Tämähän on nyt Itä-Suomessa ongelma tällä hetkellä. Meiltä on sekä pakko lähteä yliopisto-opintoihin muualle että varsin laajasti lähdetään. Nyt emme meinaa saada koulutettuja ihmisiä enää takaisin töihin. Yliopiston jälkeen on helppo jäädä yliopistokaupunkiin. Toinen seikka on, niin kuin ed. Komi totesi, että aviopuolisollekin pitäisi voida löytää töitä.

Paluumuuttoa voidaan kiihdyttää kahta kautta. Ensinnäkin vireyttämällä elinkeinoelämää Itä-Suomessa ja sitä kautta tarjoamalla työmahdollisuuksia ja toista kautta tarjoamalla henkilökohtaisia porkkanoita, mistä tässäkin lakialoitteessa on kysymys.

Ed. Komin tekemässä lakialoitteessa voi olla joitakin sellaisia yksityiskohtia tai sen tekniikassa sellaisia piirteitä, jotka herättävät arvostelua tai kiistanalaisuutta. Sen ymmärrän. Mutta tärkeintä onkin periaate, että meillä vihdoinkin lähdettäisiin tarjoamaan myös henkilökohtaisia porkkanoita. Järjestelmänähän tämä on itse asiassa vanha.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Puhuja: Ministeri Rask on tänään tätä tukenut voimakkaasti, joten jollei tämä lakialoite mene läpi, niin odotamme hallituksen aktiivisia toimenpiteitä.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Puhujakorokkeelta olisi voinut vielä jatkaa.

[3] **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Lakialoitteen perusteluissa viitataan Norjan-malliin. Norjan-mallihan on ollut esillä eduskuntakeskusteluissakin useamman vuoden ajan, enemmänkin kyllä keskustaopposition aloitteesta, mutta myös joitakin yksittäisiä puheenvuoroja Norjan-mallin keinojen puolesta on ollut, kuten jo mainittiin ministeri Raskin puheenvuoro. Siellähän on annettu vero- ja maksuhelpotuksia sekä yrityksille että myös yksittäisille henkilöille nimenomaan muuttoliikkeen hillitsemiseksi.

Mitä edellä ed. Komi sanoi työvoimapulasta eräillä alueilla Itä- ja Pohjois-Suomessa, on minusta erittäin tärkeä asia, kun puhutaan opintolainojen takaisinmaksun osittaisesta anteeksiantamisesta. Nimittäin juuri lääkäripula ja erityisesti erikoislääkäripula on todellisuutta oikein kovastikin myös meillä päin.

Lakialoitteen kokeilun on tarkoitus olla voimassa sama aika kuin Itä-Suomen ykköstukiohjelma on eli seitsemän vuotta. Tässä on myös sama periaate, että tehdään myös selkeitä kansallisia päätöksiä, joilla estettäisiin muuttoliikettä ja tehtäisiin Itä-Suomi houkuttelevammaksi nuorten asuinpaikkana. Tässä tulee myös varmasti nousemaan keskusteluun yhdenvertaisuusnäkökulma. Mutta kuten aiemmin jo sanoin, senhän pitäisi perustuslakivaliokunnan tutkia, mutta jos kysymyksessä on kokeilu, en usko, että tämä sittenkään olisi ongelma.

[4] **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! On tärkeää, että osaamista tuetaan ja vahvistetaan koko maassa.

Tilanne Itä-Suomen kannalta on kuitenkin sellainen, että monet nuoret hankittuaan koulutusta ja osaamista muualla työllistyvät mieluummin myös muualle kuin palaavat. Asioita punnitaan varmasti perheen perustamisen yhteydessä monesta näkökulmasta. Tästä syystä, arvoisa puhemies, tulisi mielestäni olla tarjolla myös sellaisia vaihtoehtoja, jotka ovat stipendiluontoisia, rohkaisevat valitsemaan kotiseudulle paluun ja sitä kautta varmistamaan alueen ammattitaitoisen ja osaavan henkilöstön uusiutumisen ja nuorten palaamisen kotiseudulleen. Tietenkin itse kukin voi valita asuinpaikkansa ja työskentely-ympäristönsä, mutta monet toki haluaisivat palata, jos siihen olisi edellytyksiä. Yksi tällainen edellytysten vahvistamiseen ja rohkaisemiseen tähtäävä lakialoite on tämä.

Arvoisa puhemies! Tämän tyyppisillä aloitteilla on mielestäni tärkeä nostaa esiin keskusteluun myös Suomessa sellaisia toimenpiteitä, mitä muissa maissa on menestyksellä toteutettu. Tässä tapauksessa Norjan-malli on ainakin siellä toiminut kohtuullisen hyvin. Miksi emme kokeilisi sitä myös Suomessa?

[5] **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun tavoittelemme Itä-Suomeen nuorta koulutettua väkeä, ennen kaikkea paluumuuttajia mutta myös nettomuuttoa muutoin, tulee tämän tyyppisiä porkkanoita, kuten ed. Komin lakialoite on, ehdottomasti meillä kokeilla. Yksi erittäin vakavasti otettava asia on se, että kaikkia Itä-Suomen mahdollisuuksia ei ole missään nimessä vielä hyödynnetty. Viittaan meidän luontoomme, meidän raaka-aineisiimme ja niiden vielä parempaan ja tehokkaampaan tuotteistamiseen, kuin tällä hetkellä tehdään. Yhtenä jarruna asioille on se, että meillä ei ole enää työvoimaa läheskään kaikilla alueilla. Esimerkiksi metsäteollisuus on huolissaan siitä, että korkeasti koulutettuja metsäammattilaisia on tällä hetkellä aivan liian vähän, ja se tulee vaikuttamaan tulevaisuudessa myöskin mekaanisen metsäteollisuutemme vientiin ja sitä kautta kansantuotteen nostamiseen kokonaisuudessaan. Tätäkin taustaa vasten henkilöiden, jotka muuttavat takaisin tai yleensäkin tulevat Itä-Suomeen, tulivat nyt sitten missä tarkoituksessa tahansa, houkuttelu on tarpeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

18) Laki vuodelta 2000 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 142/1999 vp (Eero Lämsä /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Eero Lämsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksuista on viides ja viimeinen nyt Itä-Suomen keskustalaisten kansanedustajien esittämästä lakialoiteryppäästä. Ei viimeinen siinä mielessä, etteikö lakialoitteita jatkossakin tultaisi tekemään, mutta tässä on haettu tämmöistä lakialoiterypästä, ja toivottavasti nyt sitten kaikki aloitteet tuottavat tulosta ja menevät läpi. Silloin lakialoitekokonaisuudella on todella merkittävä vaikutus Itä-Suomen kehittämisessä.

Arvoisa puhemies! Kun olen kotoisin tuolta Ylä-Savosta, niin aivan vastikään tuli työttömyystilasto sieltä. Ylä-Savossa työttömyys on jämähtänyt. Se on edelleenkin noin 16 prosentin paikkeilla, kun esimerkiksi täällä pääkaupunkiseudulla se on jossakin 5 prosentin paikkeilla ja on paljon sellaisia aloja, joissa on työntekijöistä kovakin pula. Meillä Ylä-Savon alueella monissa kunnissa työttömyysluku on jämähtänyt paikoilleen. Se ei ole lähtenyt laskuun, ja on kuntia, joissa ihan vasta hiljattain työttömyysaste on hieman mennyt negatiivisempaan suuntaan.

Lakialoite pohjautuu Itä-Suomen työryhmän esityksiin. Itä-Suomen talous- ja työllisyystilanteen parantamiseksi perustettu työryhmähän jätti loppuraportin lokakuussa 96. Raportissa todetaan, että Suomen alueella pk-yritysten työllistämän henkilöstön määrä on vähentynyt vuodesta 90 vuoteen 94 lähes 25 prosentilla. Työttömyysaste kokonaisuudessaan oli raportin julkaisun aikana jämähtänyt noin 22 prosentin tasolle. Muussa maassa alkaneesta työttömyyden laskusta ei ollut Itä-Suomessa pienintäkään viitettä.

Itä-Suomi-seurantatyöryhmän tämänvuotinen raportti kertoo, että synkeä kehitys jatkuu Itä-Suomessa. Työllisyystilanteessa ei ole tapahtunut juuri minkäänlaista paranemista kolmen viime vuoden aikana. Raportti julkaistiin muistaakseni kesäkuussa. Viime vuosien talouskasvu ei siis ole luonut uusia työpaikkoja Itä-Suomeen. 90-luvun kehitys osoittaa vääjäämättömästi, että Itä-Suomen aseman parantamiseksi tarvitaan konkreettisia toimia, joita nyt on näissä lakialoitteissa esitetty.

Toisen päähallituspuolueen eduskuntavaaliteemaa mukaillakseni nyt tarvitaan tekoja eikä sanoja, eli tekoja sanojen sijasta. Viittaan tällä siihen, että myös hallituspuolueitten edustajien taholta on tullut myönteisiä puheenvuoroja Itä-Suomen erityistarpeitten, Itä-Suomen kehittämisen, eteenpäin viemiseksi juuri tällaisilla täsmätoimenpiteillä.

Itä-Suomi-työryhmän loppuraportti sisältää monia hyviä ehdotuksia Itä-Suomen saamiseksi nousuun. Raportissa on listattu keinoja myös työllistämiskynnyksen alentamiseksi, ja työryhmä ehdottaa muun muassa, että mikäli työnantajamaksujen alentamista kokeillaan, kokeilu käynnistettäisiin Itä-Suomessa. Hallitushan ei ole tällaisten kokeilujen käynnistämistä esittänyt, vaikka se hallitusohjelmassaan sitoutuikin Itä-Suomen kehittämiseen. Lakialoite pyrkiikin poistamaan työllistämisen kynnystä pienissä yrityksissä. Työllistämisvaikutuksen ohella saataisiin samalla käytännön tietoa välillisten työvoimakustannusten alentamisen vaikutuksista.

Arvoisa puhemies! Tutkimuksien mukaan valtaosa aloittavista yrityksistä on pieniä, ne ovat sellaisia 1—2 hengen yrityksiä. Lakialoitteessa ehdotetaan, että 6 000 markan palkkasummaan asti työnantajan sairausvakuutusmaksusta ja työnantajan kansaneläkemaksusta luovutaan kokonaan Pohjois-Savon, Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Kainuun maakunnissa toimivien yritysten osalta. Lakialoitteessa myös ehdotetaan, että tätä kokeiltaisiin tämän seitsemän vuoden ajan, jona aikana Itä-Suomi kuuluu EU:n rakennerahaston ykköstukialueeseen.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämäkin lakiesitys saa asianmukaisen käsittelyn sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja johtaisi tulokseen, että tällaista kokeilua päästäisiin toteuttamaan.

[2] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä itäsuomalaisten tekemässä aktiivisessa eduskuntatyössä, mikä tänään on tullut näkyviin, on erittäin hyviä piirteitä, joita minun karjalaisena tai eteläsuomalaisena pitäisi periaatteessa vastustaa, koska näissä ei kuitenkaan mainita niitä maakuntia, mistä itse olen lähtöisin.

Mutta näen nämä asiat tärkeinä ja merkittävinä, koska kysymys on työnantajan sivukulujen vähentämisestä tai suorastaan jopa niiden osittain lopettamisesta. Katson asian niin tärkeäksi, että olisi todella hyvä asia, että tätä voitaisiin Itä-Suomen alueella kokeilla ja toimeenpanna. Kun sen todettaisiin siellä onnistuvan, olen vakuuttavan varma siitä asiasta, että sen jälkeen vasta kansalaisten silmät avautuisivat etelässä ja Ruuhka-Suomessakin näkemään, että näillä asioilla voitaisiin maata viedä eteenpäin, kokonaan rakentaa ja asuttuna pitää.

Toivon todella myönteistä käsittelyä ja todella hyvää lopputulosta tällekin aloitteelle. On tosiasiasta kysymys, ja tässä on maaseudun ja koko Suomen tulevaisuus parhaiten esitetty, miten se voidaan julkituoda ja kansalle esittää.

[3] **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä asia, jos mikä, on ollut esillä niin ennen vaaleja kuin vaalien jälkeenkin eli välillisten työvoimakustannusten alentaminen ja niiden suorat vaikutukset työllistämiseen. On ehdottomasti niin, kuin ed. Lämsän lakialoitteessa todetaan, että nimenomaan pienet yritykset harkitsevat erityisen tarkkaan niitä mahdollisuuksia, jotka niillä on työllistämiseen ja työntekijän palkkaamiseen. On aikamoinen kynnys ottaa ensimmäinen työntekijä. Tämän tyyppisen lakialoitteen toteutuminen edesauttaa sitä ja pienentää kynnystä työntekijän ottamiseen. Sitähän me tässä talossa olemme moneen moneen kertaan puhuneet ja halunneet ja vaatineet, että työttömyyttä tästä maasta on edelleenkin alennettava erityisesti Itä-Suomen alueella, josta tänä iltana on jo moneen kertaan puhuttu, että siellä kasvu ei ollut tuottanut työpaikkoja niin kuin se muualla on tehnyt.

Kun puhutaan eri ministeriöiden hallinnonalan rahoista, täytyy ottaa huomioon myös se, että pelkällä ykkösohjelman toteuttamisella ei pystytä Itä-Suomea nostamaan, vaan siihen tarvitaan myös tukeva kansallinen rahoitus, jonka on tultava budjetin kautta. Budjettirahoitusta ei voida korvata ykköstuella, silloinhan vesittyy koko rakennerahastoajatus. Näin ollen toivon mitä lämpimimmin aloitteelle eteenpäinmenoa niin,

että pystymme alentamaan välillisiä työvoimakustannuksia työnantajilta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

19) Laki Kansalaispankki Oyj:stä

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 154/1999 vp (Susanna Rahkonen /sd)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Susanna Rahkonen /sd:** Arvoisa puhemies! Olen jättänyt lakialoitteen uudenlaisen pankin, Kansalaispankki Oyj:n, perustamisesta. Pankin pääomistajana olisi valtio, ja sen ensisijaisena tehtävänä olisi huolehtia jokaisen suomalaisen peruspankkipalveluista. Pankki voisi toimia nykyisen Posti Oy:n toimipaikoissa ja mahdollisesti myös muiden asiamiesten välityksellä. Asiamiehenä voisi toimia vaikkapa jokin kauppaketju. Jokaisella kansalaisella olisi pankissa tili, kansalaistili, jonka kautta hoidettaisiin myös valtiolta tulevat maksut. Uusi sähköinen henkilökorttijärjestelmä toimisi pankin pankkikorttina.

Kansalaispankki hoitaisi ensisijaisesti kansalaistilien maksuliikennettä, mutta se voisi myöntää myös asunto- ja kulutusluottoja. Pankin toiminta olisi liiketaloudellisesti kannattavaa, mutta liikevoiton maksimoinnin edellä olisi palvelujen kehittämistavoite. Sopimuskumppaneiden ja rajoitetun pankkitoiminnan ansiosta kansalaispankin kustannukset tilitapahtumaa kohden olisivatkin selvästi edullisemmat kuin muiden pankkien vastaavat kustannukset tai maksut.

Mielestäni tavallisen kansalaisen kohtuuhintainen peruspankkipalvelu on vaarantunut, kun Leonia-pankki on luopumassa laajan postitoimipaikkaverkon käyttämisestä ja entisenlainen varma, turvallinen ja eri osapuolille taloudellinen Leonia-pankin erityisasema valtion maksuliikkeen hoitajana on poistumassa. Tavallisen kansalaisen peruspankkipalvelua on myös heikennetty useissa pankeissa henkilökuntaa vähentämällä ja jonotusta lisäämällä. Tätä kehitystä osoittavat myös Pankkiyhdistyksen puheenjohtajan puheet siitä, että asiakkaat tulisi jakaa hyviin ja huonoihin asiakkaisiin, joista huonojen asiakkaiden palvelut haluttaisiin maksattaa sosiaaliluukulta.

Uusi pankki olisi vastaus Postin Leonia-yhteistyön päättymiseen ja pankkipalvelujen ympärillä käytävään keskusteluun. Valitettavaa on, että moni on ehtinyt tyrmätä uuden pankin perustamisen populistisena irtopisteiden keruuna tai pitänyt hanketta pelkkänä köyhien pankkina tuntematta esimerkiksi tämän aloitteen yksityiskohtia. Ministeri Suvi-Anne Siimes totesi eilisessä pankkitukikeskustelussa, että niin sanotun kansanpankin perustaminen ilman valtion merkittävää tukea olisi epärealistinen hanke.

Kaupan esimerkkiä käyttääkseni nykyiset pankit ovat muuttuneet eräänlaisiksi erikoisliikkeiksi, jotka tarjoavat palveluja erilaisille maksukykyisille asiakasryhmille. Kukaan ei ole kuitenkaan kiinnostunut pankkimaailmassa rajoitetun tavaravalikoiman päivittäistavarakaupasta. Päivittäistavarakaupan kustannukset yksikköä kohden ovat huomattavasti pienemmät kuin erikoistavarakaupan, mutta palvelut täysin kuluttajan päivittäistarpeet tyydyttävät. Samoin on asianlaita pankkien kohdalla. Siksi tällainen peruspalveluun keskittyvä pankki olisi kustannuksiltaan edullinen ja myös kannattava.

Pankin potentiaalisia asiakkaita olisivat kaikki kansalaiset, eivät vain köyhät. Kyse olisi suuresta, valtakunnallisesta pankkipalveluverkostosta. Pankki olisi kilpailussa vahvoilla ja haastaisi muutkin pankit panostamaan peruspankkipalveluun ja paljon peräänkuulutettuun kilpailuun nimenomaan peruspankkipalvelusektorilla.

Arvoisa puhemies! Mielestäni pankkikriisin jälkihoitoon sekä säännöstelyn jälkeiseen aikakauteen kuuluu valtion vastuu kansalaistilin järjestämisestä kaikille kansalaisille. On kuitenkin vaikeaa ellei mahdotonta lailla velvoittaa pankkeja toimimaan tietyllä tavalla. Osuuspankkikeskuksen Reijo Karhinen totesi 16. marraskuuta Kauppalehdessä, ettei kansalaisen oikeutta pankkipalveluiden saatavuuteen ole syytä kirjata lakiin. Hän piti ajatusta avoimessa taloudessa ja kansainvälisestikin vertaillen vieraana. Myös oikeustieteen tohtori ja Helsingin yliopiston yksityisoikeuden laitoksen dosentti Pekka Timonen on todennut 10.11. Helsingin Sanomissa, että se, että pankit velvoitettaisiin tarjoamaan palvelunsa kaikille, ei liene käytännössä mahdollista. It-

sekin juristina suhtaudun tällaisen lain säätämiseen skeptisesti. Timonen katsoo kuitenkin jutussaan, että vanhan Postipankin kaltainen, tiheän konttoriverkon omaava, yksityishenkilöiden säästö- ja maksupalvelulaitos voisi sopia tähän tarkoitukseen erittäin hyvin. Hän toteaa myös, että nykyisillä rakenteilla toteutettuna palvelu- ja kustannusoptimaalinen ratkaisu saattaisi syntyä kytkemällä Postin palveluverkkoon uudelleen pankkipalvelujen tarjonta. Samalla kaksi toisiaan tukevaa peruspalvelua tuotettaisiin yksillä kustannuksilla.

Edellä olevan perusteella katson, että parhaiten kansalaisten peruspankkipalvelut turvataan perustamalla peruspankkipalveluun keskittyvä pankki. En näe mitään syytä sille, miksei tätäkin mallia vakavasti pohdittaisi sen sijaan, että se tyrmätään suoralta kädeltä asiaan paneutumatta.

[2] **Tero Rönni /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rahkosen aloite sopii mielestäni pankkikeskusteluun jatkoksi kuin nyrkki silmään. Voisi jopa sanoa taikka toivoisi, että nykyisten pankinjohtajien silmään osuisi tämä nyrkki oikein totaalisesti. He ovat unohtaneet tavalliset ihmiset ja heidän tarpeensa miljoonia odottavissa voitonhuumissaan. Postipankki-Leonia oli aiemmin valtion pankki, ja se hoitaa toistaiseksi valtion rahaliikenteen. Tilannehan tosin tulee muuttumaan. Jostain kumman syystä joku tai jotkut näkivät mörköjä nurkan takana pankin valtaamiseksi tai sen koon liian pieneksi. Olen ihmetellyt, miten muuten valtion omistama pankki vallataan. Eikö se edellytä koko valtion valtaamista?

Uskoisin, että kansalaispankille löytyy tilausta. Erityisesti palkansaajapuolella uskon ihmisten siirtyvän heti tilaisuuden tultua uuden pankin kokonaisvaltaisiksi asiakkaiksi. Mielestäni pankin perustamisessa pitäisi toki tehdä selväksi heti, että pankki on tavallisen ihmisen perustarpeisiin luotu eikä se pyri suuriin voittoihin. Toki pankin täytyy kannattaa itse itsensä. Muuten sillä ei ole kestävää pohjaa tulevaisuudessa. Kenties näillä toimilla saisimme pankin johtoon ihmisiä, jotka olisivat keskittyneet oleelliseen eivätkä heti ala yksityistää ja myydä pankkia saadaksemme jälleen valtiovarainministeriölle voittoja.

Arvoisa rouva puhemies! Kannatan lämpimästi ed. Rahkosen aloitetta.

[3] **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Rahkonen on tehnyt aloitteen kansalaispankista. Periaatteessa tietenkin olen sitä mieltä, että tällainen pankki Suomessa tulee olla. Yhtä asiaa minä hiukan ihmettelen. Meillä on kuitenkin edelleenkin valtion omistama Leonia Pankki olemassa ja meillä on voimassa oleva postipankkilaki, joka määrittelee, miten Leonia Pankin tulee toimia. Ainoa ongelmahan oli siinä, että Posti ja Leonia eivät päässeet sopimukseen siitä, että Leonia Pankin palveluja olisi tarjottu edelleenkin postitoimipaikoissa. Kuitenkin postipankkilaki sanoo seuraavaa: "- - sen mukaan kuin Postipankki Oy ja posti- ja telelaitos siitä sopivat. Jollei korvauksesta päästä sopimukseen, korvaus suoritetaan valtiovarainministeriön vahvistamien perusteiden mukaan." Aivan selkeästi sanotaan laissa, että valtiovarainministeriö määrää sen korvauksen, minkä Leonia Pankki maksaa Postille siitä, että pankkipalvelut turvataan kaikissa postitoimipaikoissa.

Mielestäni pitäisi ensin katsoa tämä asia loppuun asti ja vasta sen jälkeen lähteä perustamaan uutta pankkia. Mielestäni tässä on kysymys vain siitä, että valtiovarainministeriö eli valtio haluaa rahastaa Leoniasta mahdollisimman suuren hinnan jättämällä pankkipalvelut pois postitoimipaikoista, eli valtio rahastaa mahdollisimman paljon ja aiheuttaa tavallisille ihmisille, tavallisille kansalaisille, postin ja pankin käyttäjille mahdollisimman paljon hankaluuksia.

[4] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä on erittäin hyvästä asiasta kysymys, ja niin kuin todettu, se sattuu erittäin hyvin eiliseen pankkitukiselvityskeskusteluun, kaiken kaikkiaan sen jatkoksi, mitä eilen puhuttiin, että kansalaiset on eriarvoistettu sen mukaan, ketkä ovat kannattamattomia ja ketkä kannattavia. Katson ainakin itse kuuluvani varmasti näihin kannattamattomiin, jotka asioivat pankissa vain maksamassa laskuja ja korkeintaan nostamassa rahaa.

Tällaisenaan ed. Rahkosen aloite on todella hyvä. Kun keskustelussa on selvästi nähtävissä, että tämä lähtee ja syntyy hallituspuolueeseen kuuluvan edustajan aloitteesta ja saa vielä salissa olevilta edustajilta varmaan täysimittaisen tuen hallituspuolueiden edustajien joukosta, uskon, että sillä on erittäin hyvät etenemisen mahdollisuudet. Katson ja ymmärrän niin, että on nähty myöskin kokonaisuus siitä, mikä on valtion pan-

kin velvollisuus asiakkaiden ja kansalaisten asioiden hoidossa, muukin velvollisuus kuin se, että rahastetaan kaikki ulos sieltä, mitä vain suinkin Leonia Pankin kautta on nyt saatu.

Toivon, että tämä saa oikeudenmukaisen kohtelun ja käsittelyn sekä etenee niin, että se joskus johtaa myöskin sellaisiin toimenpiteisiin, että tämä pankki on olemassa. Olkoon sen nimi mikä tahansa, oltakoon sen tehtävästä mitä mieltä hyvänsä, sille on tarve yhteiskunnassa olemassa. On saatava sellainen pankki, mikä kelpaa kaikille ja mihin kaikki asiakkaat ovat hyväksyttyjä asiakkaiksi.

5 **Susanna Rahkonen /sd:** Arvoisa puhemies! Itsekin toivoisin, että Leonia-yhteistyö Postin kanssa olisi jatkunut, ja on totta, että valtiovarainministeriö kantaa siitä lain mukaan vastuun. Kuitenkin lakialoitteeni on tehty sitä silmälläpitäen, että jos tämä yhteistyö todella nyt sitten kariutuu, niin kuin nyt näyttää, tämä tulisi voimaan vuoden 2001 alusta Leonian tilalle tavallaan. Postipankkilain mukaan valtion tulisi omistaa Leoniasta yli 50 prosenttia. Miten on nyt asianlaita uusien Sampo—Leonia-kuvioiden jälkeen? Luulen, että lakia joudutaan joka tapauksessa muuttamaan. Sen takia olen tehnyt nyt itse tällaisen aloitteen, joka tulisi korvaamaan tätä menetystä.

6 **Kaarina Dromberg /kok:** Arvoisa puhemies! Kun ajatellaan pankkien tulevaisuutta tänä päivänä, on hyvin ymmärrettävää, että sen kilpailun mukaisesti, mikä kansainvälisesti kohdistuu myöskin Suomeen, on pankkijärjestelmä luotava. Tosin tietenkin siinä, että me pystymme turvaamaan pankkipalvelut eri puolille maata, vaaditaan varmasti erityisiä toimenpiteitä. Mutta kun ajatellaan, että tulevaisuudessa nämä asiat hoidetaan automaattien kautta hyvin pitkälti ja myöskin tietoverkostojen kautta, nettien kautta, kyllähän pankkien fyysinen olemassaolo on myöskin tulevaisuudessa aika kyseenalaista. Tietenkin vanhemmilla ihmisillä tänä päivänä voi olla vaikeuksia sopeutua näihin uusiin järjestelmiin. Mutta pankkien kannattavuuskin on yksi semmoinen asia, että se, että ne pysyvät täällä Suomessa ja pysyvät pystyssä, on koko kansan edun mukaista. Siinä mielessä mielestäni tällaisten kansalaispankkien perustaminen nykytilanteeseen ei missään tapauksessa ole järkevää, vaan nykyisen verkoston tulee luoda sellaiset pankkipalvelut, että ne ovat koko maan kattavia.

7 **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Haluan ed. Drombergia muistuttaa muutamista asioista. Hän sanoi, että pankin täytyy olla kannattava. Leonia Pankin osavuosikatsauksen mukaan Leonia Pankin voitto oli kolmelta ensimmäiseltä vuosineljännekseltä 970 miljoonaa markkaa. Tinkimällä hiukan voitosta Leonia Pankki olisi pystynyt varmasti tarjoamaan pankkipalvelut kaikille suomalaisille kohtuuhintaan.

Vielä haluan muistuttaa, kun sanottiin kansainvälisestä kilpailusta, että ulkomainen kilpailu tulee tänne Suomeen ja vaikuttaa pankkeihin ja miten ulkomaiset omistajat sitten vaikuttavat. Jos Leonia Pankki pidetään valtion pankkina, siitä päättää Suomen eduskunta. Postipankkilaki tulee eduskuntaan, ja eduskunta sen päättää loppujen lopuksi, myydäänkö tai fuusioidaanko Leonia Sampo-yhtiöön. Kun se fuusioidaan Sampo-yhtiöön, siitä tehdään rahatavaratalo, silloinhan sen osakkeet tulevat vapaasti markkinoille myyntiin ja myöskin kansainväliset yritykset voivat ne ostaa. Silloin me voimme menettää tämän niin sanotun sinivalkoisen pääoman. Siinä menee Sampo-yhtiö ja siinä menee myöskin Leonia Pankki.

Mutta jos Leonia Pankki pidetään suomalaisten omistuksessa, valtion omistuksessa, silloin meillä on mahdollisuus hoitaa tämä asia niin, että meillä on oma pankki. Silloin myös eduskunta voi velvoittaa, että tämä oma pankki sitten vastaa toimenpiteistä ja tarjonnasta sillä tavalla kuin eduskunta haluaa. Mutta jos me todella myymme sen eli fuusioimme Sampo-yhtiöön, niin me menetämme tämän määräysvallan. Valitettavasti valtio ei ole kovin paljon sitä nytkään käyttänyt. Tämä palvelumaksuasiahan osoittaa sen, että valtio ei omistajana huolehtinut siitä, että myöskin köyhät voisivat siellä asioida.

8 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Drombergin innoittamana en malta olla esittämättä ajatusta tästä asiasta, kun selvästi sain siitä viitteen, että sähköinen pankkipalvelu ja netin kautta tapahtuva asiointi pankissa olisi se ratkaisu, millä tämä asia hoidetaan. Kuitenkin siinä menee valovuosia erittäin pitkälti, ennen kuin kaikki kansa on valmis ja kypsä siihen, että näin tapahtuisi ja näin kävisi. Jos me rakennamme Suomen pankkimaailmaa siihen muo-

toon, että kaiken pitäisi tapahtua päätteiden kautta, me palaamme ennen pitkää oravannahkakauteen niin, että repussa on oravannahkoja, kun rahaa ei ole mistään nostettavissa eikä sitä ole mihinkään sijoitettavissa.

Sellaisenaan toivon, että tämä asia nähtäisiin kokonaisuutena niin kuin ihmiset näkevät ja tuntevat tämän asian. Ihmisille tulee olemaan todella suuri asia ja henkinen rasite siinä vaiheessa, kun me luovumme markasta ja siirrymme euroon. Silloin on ehkä helppo luopua kaiken kaikkiaan näistä pankeistakin, mutta toivon mukaan tähän ei mennä eikä oravannahkakauteen koskaan palata.

9 **Susanna Rahkonen /sd:** Arvoisa puhemies! Itsekin olen sitä mieltä, ettei sähköinen asiointi ole kaikille ratkaisu, mutta mikään ei estä sitä, että tämäkin kansalaispankki käyttäisi nykyistä verkkoteknologiaa, ja niin kuin totesin, myös sähköistä henkilökorttia ja kaikkia nykyteknologian mahdollisuuksia hyödykseen.

Leonia Pankin ongelma on se, että se on lähtenyt esimerkkiä kaupan alalta käyttääkseni erikoiskaupan sektorille, mutta meillä pankkipalveluissa juuri kukaan ei ole erikoistunut puhtaasti peruspankkipalveluun. Viittasin puheenvuorossani oikeustieteen tohtori Pekka Timosen kirjoitukseen, jossa hän totesi juuri näin, että vanhan Postipankin kaltainen tiheän konttoriverkon omaava yksityishenkilöiden säästö- ja maksupalvelulaitos voisi sopia tällaiseen peruspankkipalvelutarkoitukseen hyvin ja se olisi myös palveluja kustannusoptimaalinen ratkaisu, koska hyödynnettäisiin Postin verkostoa ja pankkipalveluita. Tällä lailla tämmöinen peruspalveluun erikoistuva laitos olisi myös edullinen. Siinä mielessä tämä olisi parempi ratkaisu kuin yrittää lailla velvoittaa nykyisiä pankkeja hoitamaan tätä palvelua. Muun muassa Osuuspankkikeskuksessa on tähän suhtauduttu Kauppalehden artikkelissa kielteisesti, että lailla velvoitettaisiin.

10 **Kaarina Dromberg /kok:** Arvoisa puhemies! Me muistamme sen ajan, kun joka pikkuisessakin kylässä oli neljä eri pankkia ja ne melkein kilpailivat itsensä hengiltä, niin kuin sitten tuli käymäänkin. Eihän sekään voinut olla terve piirre, että tällä lailla tätä verkostoa oli kehitetty. Se oli huomattavasti laajempi kuin esimerkiksi Ruotsissa, ja jouduttiin osittain siihen tilanteeseen, että pankit joutuivat kriisiin. Se oli yksi osa siitä. Ne sitten ajettiin pikkuhiljaa alas, niin kuin nytkin on käynyt Leonian kohdalla. Osittain voittoa on saavutettu juuri sillä, että henkilökuntaa on vähennetty ja palvelu heikentynyt. Mistä se raha sitten on otettu siihen tulokseen? En minäkään pidä järkevänä, että se näin tapahtuu.

Kun meillä on näitä pankkeja, niin käytetään niiden palveluja jokainen omalla tavallamme. Kyllä tietenkin pankkitoiminnankin täytyy olla kannattavaa. Toisin sanoen hyvät asiakkaat voivat pitää mukana myös heikompia asiakkaita. Siinä mielessä pankkikilpailun kannalta on järkevää, että on vahvoja yksiköitä niin kotimaassa kuin kilpailutilanteessa ulkomaisia vastaavia kohtaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

20) Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 155/1999 vp (Leea Hiltunen /skl ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Laillistettujen psykologien antamien yksityisten terapiapalvelujen saattaminen sairausvakuutuksen piiriin on asia, josta on tehty vuosittain useita kirjallisia kysymyksiä. Asiaan on viime eduskuntakaudella suhtauduttu myönteisesti muun muassa sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sekä valtiovarainvaliokunnassa. Hyvästä tahdosta huolimatta hanke ei kuitenkaan ole edennyt sen pidemmälle.

Siksi koen tarpeelliseksi tehdä asiasta lakialoitteen, jossa ehdotetaan sairausvakuutuslain muuttamista niin, että lääkärin lähetteellä tapahtuva laillistettujen psykologien antama lyhytkestoinen terapia saatettaisiin sairausvakuutuskorvauksen piiriin. Sairausvakuutuslakia tulisi muuttaa niin, että laillistettujen psykologien antamat terapiapalvelut saatettaisiin sairausvakuu-

tuskorvauksen piiriin silloin, kun lääkäri on todennut ne tarpeellisiksi. Tällöin voitaisiin maksaa korvausta enintään 15 terapiakerran osalta vuodessa. Lakimuutos aiheuttaisi lisäkustannuksia sairausvakuutukseen, mutta sen tuomat inhimilliset ja taloudelliset hyödyt sekä säästöt ovat jatkossa varmasti paljon suuremmat.

Sairausvakuutuslain mukaisesti suoritetaan korvauksia yksityisten lääkärien palkkioista, lääkärien määräämistä laboratoriokokeista ja röntgentutkimuksista sekä fysikaalisesta hoidosta ja hammaslääkärien suorittamasta hoidosta aiheutuvista kustannuksista asetuksessa tarkemmin määriteltyjen periaatteiden mukaisesti. Lain ulkopuolelle jäävät psykologien terapiapalvelut psykiatrin lausunnon perusteella Kelan hyväksymää pitkäkestoista terapiaa lukuun ottamatta. Lain ristiriitaisuutta kuvaa se, että Kelan kuntoutuspuolella psykologi tunnustetaan terveydenhuollon ammattihenkilöksi, jonka antama hoito korvataan, kun taas sairausvakuutuspuolella näin ei ole. Psykologeilla on korkeampi akateeminen tutkinto ja koulutus, joka perustuu ihmisen psyyken laaja-alaiseen tuntemukseen sekä usein myös monen vuoden psykoterapian erikoistumiskoulutukseen.

Psykoterapiassa on siis kyse professionaalisesta, ammattitaitoisesta hoidosta. Psykologiliitto on tehnyt Kilpailuvirastolle selvityspyynnön sairausvakuutuslainsäädäntömme vaikutuksista kilpailuun terapiapalveluiden kohdalla. Kilpailuvirasto otti selvityspyynnön johdosta huomioon liiton esityksen, jonka mukaan lääkärin määräämän rekisteröidyn psykoterapeutin antaman hoidon tulisi myös olla sairausvakuutuskorvaukseen oikeuttavaa.

Suomessa mielenterveysongelmat ovat tunnetusti suurin työkyvyttömyyseläkkeisiin johtava tekijä. Alle 45-vuotiaista työeläkkeelle siirtyneistä jopa 60 prosentille eläke on myönnetty mielenterveyssyistä. Vuonna 97 tällaista työkyvyttömyyseläkettä sai 99 000 suomalaista. Ongelma on siis hyvin laaja. Eläkeikä yleisestikin on Suomessa eurooppalaisittain mitattuna alhaisimpia, ja tähän on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota myös kansantaloudellisista syistä. Varhaisten mielenterveyssyistä johtuvien työkyvyttömyyseläkkeiden estämiseksi tulee myös tehdä konkreettisia toimenpiteitä. Hyvä ja ajoissa aloitettu hoito olisi tärkeää.

Asianmukaisten mielenterveyspalveluiden puute ja pitkät jonot lisäävät sairauslomien tarvetta, pahentavat psyykkistä tilaa sekä lisäävät itsemurhariskiä. Varhainen puuttuminen psyykkisiin ongelmiin olisi kaikkein edullisinta ja tehokkainta, mutta resurssit julkisen sektorin jokaisella asteella ovat aivan liian vähäiset. Mielenterveyspalvelut ovat Suomessa häpeällisen huonossa tilassa. Laman aiheuttamien säästöjen johdosta mielenterveyspalveluita on kunnissa karsittu suhteessa muuta perusterveydenhuoltoa enemmän. Mielenterveyshoidon rakennemuutoksen myötä sairaalapaikkoja on vähennetty rajusti eikä avohoitopalveluita ole saatettu tarpeita vastaavalle tasolle. Varsinkin lasten ja nuorten palvelut sekä avohoidossa että sairaalatasolla ovat usein riittämättömät ja aiheuttavat suurta vahinkoa. Akuuteissa kriisitilanteissa ei ihmisiä voida jonotuttaa mielenterveyspalveluihin viikkokausia tai hoitaa ongelmia pelkällä lääkityksellä. Kunnallisten palveluiden riittämättömyyden takia kansalaiset joutuvat eriarvoiseen asemaan taloudellisten resurssiensa perusteella. Ne, joilla on varaa, voivat hakea terapiapalveluita yksityiseltä sektorilta. Mielenterveysongelmista kärsivät ja heidän omaisensa jäävät terveydenhuollossa ja yhteiskunnassamme usein unohdettuun marginaaliin.

Ennaltaehkäisyllä voitaisiin estää työuupumuksen, yksinäisyyden, ihmissuhdeongelmien ja suomalaisen kansantaudin eli masennuksen kehittymistä vakaviksi mielenterveyden ongelmiksi. Monesti mielenterveyden oireet ja ongelmat jäävät fyysisten oireiden varjoon ja tunnistamatta lääkärin vastaanotolla. Psyyken ongelmia voidaan nykyisin tuloksekkaasti hoitaa psykologisin menetelmin kuten psykoterapian avulla. Kelan mukaan psykoterapia on kuntoutusmuodoista tehokkaimpia. Terapian avulla voidaan vähentää muun muassa lääkekuluja ja sairauslomien tarvetta.

Arvoisa puhemies! Sairausvakuutuslain korvausperiaatteen mukaan saa käsityksen, että muun muassa hartia- ja niskakipuihin tarkoitetut fysikaaliset hoidot lisäisivät enemmän ihmisen työkykyä ja terveyttä kuin psyykkisen hyvinvoinnin parantamiseen ja kriiseistä selviytymiseen tarkoitetut mielen terapiapalvelut. Psyykkisten tekijöiden vaikutus ihmisen fyysiseen terveyteen on myös lääketieteellisesti todennettu asia. Siksi sairausvakuutuslaissa tulisi ottaa huomioon myös ihmisen psykofyysinen kokonaisuus ja korjata hoitokustannusten korvauspolitiikkaa tämän mukaisesti.

Paljon ja aiheesta on kritisoitu myös nykyistä korvausperiaatetta, jossa otetaan huomioon vain Kelan hyväksymä pitkäkestoinen terapia. Tämä rajaa pois useissa tapauksissa riittävät ja hyödylliset lyhytkestoiset kriisi- ja traumaterapiat, joista asiakkaan täytyy selvitä omin kustannuksin. Tällaisella terapialla voidaan parantaa psyykkistä hyvinvointia, työkykyä ja kriiseistä selviytymistä sekä vähentää sairauslomien ja lääkkeiden tarvetta. Toivonkin lakialoitteelleni asiallista ja myönteistä käsittelyä.

[2] **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Edellä kuultu lakialoite on tervetullut keskustelun avaus tärkeällä sektorilla.

Kiinnittäisin kuitenkin huomiota siihen, että lain pykälämuotoilu viittaa siihen, että kuka tahansa lääkäri voisi kirjoittaa fysikaaliseen hoitoon verrattavan psykoterapialähetteen. Kuitenkin tutkimusten mukaan on todettavissa, että väärin ajoitettu ja väärin valittu terapiamuoto voi olla hyvinkin vahingollinen. Siksi katsoisinkin, että psykiatrian erikoislääkärin kirjoittama lähete voisi olla ainoa kelvollinen.

Julkisella sektorilla ei todellakaan ole resursseja hoitaa tällaisia asioita, eikä myöskään julkisella sektorilla työskentelevälle psykologille synny kokemusta tiettyihin erityisterapioihin, niin että ne olisivat käyttökelpoisia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

21) Laki sosiaalihuoltolain 27 b §:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 156/1999 vp (Leea Hiltunen /skl ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Suomessa omaishoidon tuki on ollut vuodesta 93 lähtien virallinen ja lakisääteinen sosiaalipalvelu. Laki ei kuitenkaan takaa hoitajalle subjektiivista oikeutta omaishoidon tukeen. Vuoden 98 alusta voimaan tulleen lainmuutoksen myötä sitovaa hoitotyötä tekevillä omaishoitajilla on ollut lakisääteinen oikeus vähintään yhteen vapaapäivään kuukaudessa.

Ministeriö teki omaishoidon tuesta kartoituksen vuonna 98. Tulosten mukaan lakimuutos ei ole ainakaan näin lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna lisännyt halukkuutta hakeutua omaishoitajiksi. Vaikka kehitys on kulkenut vähitellen kohti omaishoitajien työn parempaa arvostamista ja huolenpitoa, ei nykyinen lainsäädäntö tue omaishoitajia riittävällä tavalla. Laman aiheuttamat säästöt ja leikkaukset ovat kohdentuneet myös omaishoitajien tukipalveluihin. Kunnissa yritetään selvitä lain kirjaimen mukaisella minimillä.

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 98 tekemän selvityksen päätelmissä todetaan, että omaishoidon tuella on epävakaa asema kuntien palvelujärjestelmässä. Tukeen varattavia määrärahoja on tarvittaessa helppo kiristää tai myös lisätä kunnan taloudellisen tilanteen mukaan. Omaishoitojärjestelmässä ei ole valtakunnallista yhdenmukaisuutta.

Asetuksen mielestäni kohtuulliset suositukset vähintään yhdestä vapaapäivästä viikossa, yhdestä vapaasta viikonlopusta kuukaudessa sekä vuosittaisesta vähintään viikon pituisesta yhtäjaksoisesta vapaasta toteutuvat valitettavan harvoin. Siksi lakialoitteessani ehdotan, että kunnan kanssa omaishoitosopimuksen tehneiden, sitovaa hoitotyötä tekevien omaishoitajien lakisääteistä vapaaoikeutta lisättäisiin nykyisestä yhdestä päivästä kuukaudessa yhteen viikottaiseen vapaapäivään.

Omaishoitajien työ on useimmiten ympärivuorokautista hoitamista ja saattaa kestää kymmeniä vuosia. Omaishoitajien arvioiden mukaan yli kolmannes hoidettavista oli erittäin raskashoitoisia. Intensiivinen hoito ja kiinteä tunneside saattavat estää hoitajaa pitämästä vapaata varsinkin, jos siitä aiheutuu perheelle taloudellista rasitusta ja jos hoitoa ei järjestetä tyydyttävällä tavalla.

Kunnat eivät ole olleet halukkaita kehittämään tukipalveluja. Toki poikkeuskuntiakin löytyy. Yleistä on, että kunnat osoittavat vanhainkodin tai terveyskeskuksen vuodeosaston paikaksi, johon hoitoa tarvitseva omainen tulee sijoittaa vapaapäivien ajaksi. Omaishoitajien käsityksien

ja mielipiteiden mukaan nämä eivät ole oikeita paikkoja muun muassa nuorelle vammaiselle tai esimerkiksi kehitysvammaiselle eivätkä myöskään vanhuksille, jotka ovat tottuneet kotihoitoon. Näin kunta voi kyllä muodollisesti hoitaa velvoitteensa ja pestä kätensä, vaikkei järjestely hoitajalle tai hoidettavalle olisikaan mieluinen.

Omaishoitajilla ei aina ole valinnanvaraa senkään vuoksi, että sopivia hoitopaikkoja ei ole lähiseudulla. Ongelmaksi on koettu myös se, että usein vapaapäivän hoitojärjestelyistä voi tulla kolmen päivän sairaala- tai laitosmaksu eli noin 400 markkaa, mikä jo sinänsä on este monelle omaishoitajalle ja perheelle taloudellisista syistä. Vapaapäivän aikana omaisen hoito laitoksessa tai kotona tulee mielestäni järjestää maksutta, koska se takaa hoitajalle reaalisen ja taloudellisen mahdollisuuden vapaan viettoon.

Sijaishoidon asiakasmaksut ovat pois perheen yhteisistä varoista, ja vapaapäivien järjestelyjen johdosta hoitomaksuihin voi helposti mennä suuri osa omaishoitajan saamasta palkkiosta. Keskimäärinhän omaishoitaja saa korvausta tekemästään hoitotyöstä noin 1 700 markkaa kuntakohtaisten päätösten mukaan. Selvityksen mukaan oikeus lakisääteiseen vapaaseen oli merkittävästi lisännyt niiden kuntien määrää, jotka perivät hoidettavalta asiakasmaksun sijaishoidosta. Tässäkin on kysymys kuntien taloudellisesta tilanteesta ja myös asioiden arvottamisesta. Suomessa on yli 300 000 omaishoitajaa, ja vain 20 000:lle heistä maksetaan lakisääteistä omaishoitajan tukea.

Lakialoitteen perusteluksi esitän myös kuntien vaihtelevat käytännöt omaishoitajien vapaan ja tukipalvelujen suhteen. Yksi vapaapäivä kuukaudessa on aivan liian vähän rentoutumiseen sitovasta ja raskaasta hoitotyöstä. Lisäksi tuo yhden päivän vapaaoikeus on voitu evätä, jos omainen on ollut esimerkiksi päiväsairaalassa hoidossa muutaman kerran kuukaudessa tai jos on kysymyksessä esimerkiksi oppivelvollisuusikäinen kehitysvammainen, joka käy koulua, mutta on kuitenkin omaishoidon piirissä.

Työssä jaksamisen parantaminen on yksi hallituksen painopisteistä. Se tulisi laajentaa käsittämään myös kodeissa inhimillistä ja vaativaa sekä sitovaa hoitotyötä tekevät, vaikka he eivät olekaan työsopimussuhteessa kuntaan. Omaishoitajien jaksamiseen suunnattavat määrärahat tuottavat kuitenkin taloudellista säästöä. Säästöt näkyvät omaishoitajien kyvyssä hoitaa kyseessä olevaa tehtäväänsä ilman sairastumisia ja uupumista ja ennen kaikkea siinä, että kalliita laitoshoitopaikkoja ei käytetä. Laitoshoidon kuukausihinnaksi on arvioitu noin 10 000 markkaa.

Kuten aloitteessani totean, on omaishoitajien työn arvioitu säästävän kustannuksia laitoshoidon osalta noin 1,3 miljardia markkaa. Arvio on vuodelta 1998. Omaishoidon tuen kehittämisen avulla voitaisiin myös helposti työllistää monia työelämästä pudonneita. Tämä edistäisi inhimillisyyttä yhteiskunnassamme ja helpottaisi monien ikääntyvien työttömien tilannetta.

Omaishoitajien työllä voidaan parantaa pitkäaikaissairaiden, vammaisten ja vanhusten elämänlaatua. Omaishoitajien palvelusetelikokeilun yhteydessä vuonna 1997 suoritetun kartoituksen mukaan yli puolet hoitajista piti omaishoitoa päätyönään. Hoitajista 2/3 oli työikäisiä ja 1/3 eläkeläisiä. Tällä hetkellä työvoimapiireissä on erilaisia tulkintoja työttömän omaishoitajan suhteen. Työttömyystuet on saatettu jopa evätä omaishoitopalkkion perusteella, vaikka se olisi hyvin pienikin.

Omaishoitajat kokivat ministeriön tuoreen selvityksen mukaan omaishoitoa haittaaviksi ongelmiksi hoidon raskauden, väsymyksen, haluttomuuden jättää hoidettava toisten hoitoon sekä hoitopalkkion pienuuden. Vapaan järjestämisessä on Omaishoitajain liiton mukaan ilmennyt monia ongelmia, jotka vähentävät halukkuutta vapaan käyttämiseen. Myös kuntien erilaiset maksukäytännöt vapaapäivänä järjestettävän laitoshoidon osalta vaihtelevat. Hoitomaksu vapaan ajalta vähentää selvästi halukkuutta omaishoitajien vapaapäivien viettoon.

Ehdottamani sijaishoidon maksuttomuus vapaapäivien aikana aiheuttaa tietenkin lisäkustannuksia. On kuitenkin kysymys siitä, mitä asioita arvotamme yhteiskunnassamme. Lisäkustannus on jostakin muualta pois. Itse olisin valmis lisäämään tukea näille perheille, joissa omaisen pitkäaikaissairaus, vanhuus tai vammaisuus aiheuttaa muutenkin elämään ylimääräistä huolta ja kärsimystä. Omaishoito on aina kannattavampaa kuin laitoshoito sekä taloudellisesti että sellaisten arvojen kannalta, joita ei voida rahassa mitata. Tarvitsemme lisää yhteisvastuuta ja välittämistä yhteiskuntaamme. Omaishoitajat näyttävät työllään arvokasta esimerkkiä pyyteettömästä lähimmäistyöstä, jota ei tehdä siitä saatavan palkkion vuoksi. On kuitenkin oikeudenmukaista ja koh-

tuullista osoittaa niille hoitajille arvostusta, jotka ovat valmiita uhrautumaan omaistensa hyvinvoinnin eteen. Koti on yleensä poikkeuksia lukuun ottamatta kuitenkin ihmisen turvallisuutta ja elämänlaatua edistävä paikka. Hoidettavat yleensä haluavat olla kotona.

Toivon tälle lakialoitteelle myönteistä käsittelyä viitaten vielä sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausumaan vuodelta 1997, kun tätä asiaa koskevaa lainsäädäntöä on siellä käsitelty: "Eduskunta edellyttää, että myös jatkossa seurataan omaishoitajien asemaa sekä omaishoidon tuesta hoitajan ja kunnan välillä tehtäviä sopimuksia ja sopimusten toteutumista. Erityisesti tämä koskee vapaan järjestämistä."

[2] **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Leea Hiltusen lakialoite on jälleen yksi niiden lakialoitteiden joukossa, joissa omaishoitajien asemaan halutaan puuttua. Tekisi mieli sanoa, että tässä sitä nyt ollaan, syystä, että omaishoitajien peruslainsäädännössä silloin, kun kotihoidon tuesta siirryttiin omaishoitajajärjestelmään, ei ollut silloisista voimasuhteista johtuen mahdollisuuksia saada näihin asioihin enempää tavanomaisen työsuhteen ehtoa seuraavia järjestelyjä. Tässä lakialoitteessa puhutaan nyt lähinnä vapaan järjestämisestä, mutta vähintään yhtä suuri ongelma omaishoitajien kannalta katsottuna on tietysti se, että tästä hoidosta ei ole mitään lakisääteistä hintaa olemassa ja kunnat voivat päättää kuukausittain maksettavasta korvauksesta lähinnä oman mielensä mukaan. Omaishoitaja ei ole tasa-arvoisessa asemassa kunnan sosiaalitoimen kanssa tilanteessa, jossa korvauksesta päätetään.

Tämä kysymys olisi mielestäni vaatinut vähän toisenlaiset puitteet tullakseen paremmin järjestetyksi. Mielestäni on hyvä aika pitkässä juoksussa ottaa esille se seikka, että tämän tyyppistä vaativaa työtä tekevät ihmiset ovat siinä asemassa, että heille kuuluvat täyden työsuhteen edut.

[3] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Yleensäkin avohuoltoa on kehitettävä ja edistettävä. Syyt ovat hyvin monet. Haluan ensinnäkin mainita sen, että avohuollon järjestäminen estää ja hillitsee vielä kalliimpien laitosmenojen kasvua. Toisaalta avohoito on inhimillisempi hoidettavan kannalta. Koti on todella huomattavasti miellyttävämpi paikka kuin laitos tai hoitokodit. Kolmanneksi vanhusten absoluuttinen ja suhteellinen määrä kasvaa hyvinkin voimakkaasti. Yhtenä avohoidon keinona on omaishoito, jota tämä ed. L. Hiltusen lakialoite koskee. Keinona se on erittäin hyvä, ja todella tätä nykyistä käytäntöä on pyrittävä parantamaan. Tietenkään omaishoito ei yksin ratkaise vanhustenhuoltoa.

Käytäntö nykyisin kunnissa vaihtelee erittäin voimakkaasti. Siihen ed. L. Hiltunen äskeisessä puheenvuorossaan kiinnitti huomiota. Todella nämä korvaukset, mitä kunnat maksavat, ovat kuntien päätettävissä, kunnat voivat niitä porrastaa. Päätökset myös, kenelle korvaukset kohdennetaan, ovat joko lautakunnan antamien ohjeitten mukaisia tai kunnan viranhaltijoitten tekemiä. Edelleen nykyisten ohjeitten mukaan vähintään yksi vapaapäivä muun muassa omassa kunnassani on maksuton hoidettavalle, ja myös jos ja kun hoidettava tai hoitaja ei halua, että hoidettava viedään vapaapäiväksi esimerkiksi vanhainkotiin, niin kuntamme antaa vastaavan maksusitoumuksen, että tämä palvelu voidaan ostaa yksityiseltä.

Mielestäni kunnissa tulisi kohdentaa korvaukset riittävän suurina, jotta tällä todella voidaan estää laitoshoidon kasvun tarvetta. Tietysti tämä asia kulminoituu siihen, mitkä ovat kunnan taloudelliset resurssit, mutta väitän, että kuitenkin keskeisempää on se, millä tavalla kunnissa arvostetaan omaishoitoa. Kunnalla on varsin vapaat kädet tämän asian toteuttamiseen. Mutta on myös myönnettävä se, että kuntatalous on hyvin erilainen eri puolilla Suomea ja jopa maakuntien sisällä, ja se on omalta osaltaan rajoittamassa myös kunnan mahdollisuuksia.

Ed. L. Hiltusen aloitetta pidän oikean suuntaisena. Nykyinen laki ei todella riittävästi tue omaishoitoa, mutta itse en kyllä usko, että tämä lakiesitys suoraan tällaisenaan tulisi myös voimaan. Toivoisin kuitenkin, että tässä voitaisiin edetä askel askeleelta. Tämä olisi johtamassa siihen, että päästäisiin vapaapäivien lukumäärässä siihen, että minimi olisi kaksi, ja tätä kautta myös tietysti toivoisin, että kunnissa se käytäntö lisääntyisi, että vapaapäivä olisi maksuton hoidettavan kannalta.

Arvoisa puhemies! Omaishoitajien työ on vaativaa ja raskasta ja ympärivuorokautista. Arvostan tätä työtä suuresti ja uskon, että sitä kaik-

ki edustajat arvostavat. Monella meistä edustajista on myös, kuten itsellänikin, tästä työstä tietyiltä osin kokemusta, kenellä enemmän, kenellä vähemmän. Uskon, että tämä asia saadaan paremmalle tolalle, kun tämä aloite on viemässä omaishoitajien asiaa eteenpäin.

4 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä on todella hyvästä asiasta ja aloitteesta kysymys. Laajentaisin tämän keskustelun pidemmälle, koska omaishoidon merkitys yhteiskunnalle on todella vielä paljon suurempi kuin ed. Kähkönen tässä perusteli. Pitkälle viety omaishoito jos mikä säästää kuntien kuluja ja kustannuksia ja sitä kautta koko yhteiskunnan kustannuksia. Myös hoidettavan osalta, perhekokonaisuuden osalta, katson, että pitäisi nähdä semmoista vanhaa vastuuta, niin kuin nähtiin jo viime vuosisadalla ja sitä ennenkin, että kun oli hoidon tarvetta, niin pystyttiin hoitamaan ja hoidettiin kotona niin pitkään kuin se oli suinkin mahdollista. Tällaista tulisi kannustaa ja korostaa ja kaikin keinoin tukea, koska se olisi kaikkien osapuolten etu ja se olisi myös pitkällä aikavälillä tämän yhteiskunnan vahvuus. Meillä jokaisella olisi tieto ja tuntemus siitä asiasta, että hoito etusijassa löytyy mieluummin kotoa ja perhepiiristä sen sijaan, että se paikka olisi jossain kylmässä laitoksessa silloin, kun me lopullisesti alamme pimetä.

Rouva puhemies! Toivon, että tämä saa kyllä myönteisen käsittelyn valiokuntatyössä ja tämän esityksen perusteella viedään tätä asiaa nopeasti eteenpäin.

5 **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Muistan erittäin hyvin ne ongelmat, kun eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta käsitteli omaishoitajien vapaapäiväasiaa edellisellä eduskuntakaudella, ja mielestäni valiokunnan tahto oli silloin, että tähän asiaan palataan ja lakia kehitetään edelleenkin. Mielestäni jos johonkin halutaan hyvätuottoinen markka sijoittaa, niin omaishoitoon sijoittamalla se markka varmasti tuottaa yhteiskunnalle hyvin. Kaiken lisäksi se on myös omaishoidettavalle ja usein sille omaiselle, joka hoitajana on, sellainen tehtävä, että he haluavat sitä tehdä. Yhteiskunnalle tämä on edullista, ja senpä vuoksi myös omaishoitajien aseman parantaminen mielestäni on täysin välttämätöntä.

Omaishoitajien tuen myöntäminen kunnissa on kirjavaa ja tuen määrä on myös suhteellisen alhainen. Ei voi väittää, että ihmiset tekisivät sitä työtä rahasta. Yhteiskunnalle, kuten täällä on todettu, omaishoito on edullista, ja omaishoitajat ovat usein myös hyvin iäkkäitä, joten on perusteltavaa, että heille vapaapäiviä nykyistä enemmän annetaan, jotta he jaksavat tehdä sitä työtä. Mielestäni omaishoitajien vapaapäiviä tulisi pikaisesti lisätä, jotta itse hoitaja ei loppuisi ennen aikojaan ja sitä kautta hoidettava joutuisi laitoshoitoon.

9 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Vielä haluaisin todeta, että aivan niin kuin jo puheenvuoroissa on oman puheenvuoroni jälkeen tullut esille, todellakin omaishoito on tehtäväalue, jossa pitäisi nyt pikaisesti edetä jo paljon pidemmälle kuin lakialoitteessani, jossa puhun vain vapaapäivien lisäämisestä ja maksuttomasta sijaishoidosta vapaapäivien aikana. Ed. Vehkaoja asiantuntevana valiokunnan puheenjohtajana toi sen erittäin tärkeän ongelman esille, että nämä korvaukset ovat todella alhaisia. Ennen kaikkea tietysti se, että ei ole subjektiivista oikeutta omaishoitoon, mahdollistaa sen, että kunnissa on hyvin kirjava käytäntö. Jos ajatellaan, että 300 000 omaista hoidetaan kotona, mutta vain 20 000 on omaishoidon piirissä, niin tämä todella kuvastaa sitä.

Nyt on varmasti syytä myös kokonaisvaltaisesti lähestyä tätä asiaa, löytyykö mahdollisuus näiden korvausten uudelleen arviointiin lainsäädäntöteitse, myös tämän kohdan korjaamiseen, ja ennen kaikkea siihen, että velvoitetaan kuntia enenevässä määrin priorisoimaan tehtäviään niin, että siellä löytyy sijaa enemmän omaishoidolle ja ennen kaikkea niille tukipalveluille, mitä omaishoidon onnistuminen todella edellyttää, niin että se koituu potilaiden ja omaisten ja koko yhteiskunnan hyväksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

22) Laki koulutus- ja erorahastosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 158/1999 vp (Mikko Kuoppa /vas ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Lyhyesti haluan perustella tekemääni lakialoitetta, joka koskee suhtellisen iäkkäiden irtisanottujen työntekijöiden tai virkasuhteessa olevien henkilöiden irtisanomisajan toimeentuloa, eli lakia koulutus- ja erorahaston 3 §:n muuttamisesta. Ongelmaksi on osoittautunut, että rahaston omilla säännöillä ja tulkinnoilla on erorahojen maksamiselle asetettuja ehtoja ja rajoituksia, joita ei voi suoraan johtaa laista. Tämä on tuottanut irtisanotuille työntekijöille ja viranhaltijoille hyvin odottamattomia tilanteita sekä useita pettymyksiä, kun erorahaa ei ole myönnetty tai kun sitä on ryhdytty perimään takaisin.

Kiista valtion kiinteistöpalvelujen yhtiöittämisessä muodostetun Engel-yhtymän irtisanomisista on tästä yksi esimerkki. Kun irtisanomiset riitautettiin ja ne todettiin laittomiksi, jo maksettuja erorahoja ryhdyttiin perimään takaisin pienituloisilta, yleensä työttömiltä entisiltä työntekijöiltä. Tällaisen käytännön mahdollistama kohta on koulutus- ja erorahaston nykyisten sääntöjen 14 §:ssä. Tämän seurauksena voi olla, että laittomiakaan irtisanomisia ei uskalleta riitauttaa, kun se johtaa työntekijälle kuuluvien työttömyysturvaetuuksien kaventumiseen.

Tiedossa on myös toisen suuntaisia tapauksia, joissa työnantajan irtisanomisen yhteydessä toteuttamat erilaiset irtisanomista pehmentävät järjestelyt, kuten normaalia suuremmat irtisanomisajan palkat, ovat johtaneet erorahan epäämiseen. Tämä tosiasia on tullut esiin pankkitoimihenkilöiden osalta, kun he ovat saaneet irtisanomissuojaa paremmat ehdot. Kun he ovat allekirjoittaneet, että hyväksyvät nämä ehdot, silloin on tulkittu, että he ovat itse hyväksyneet myös irtisanomisen ja ovat menettäneet silloin oikeuden erorahaan. Mielestäni tämä ei ole lainkaan kohtuullista. Kun nyt on puhuttu viime aikoina erityisesti Postin mahdollisista henkilöjärjestelyistä ja hyvin voimakkaastakin henkilöstön supistamisesta, niin siellä saatetaan joutua jälleen tämän tapaiseen tilanteeseen, että Postin henkilöstö menettää myös oikeutensa erorahaan.

Kolmantena ongelmana tässä on se, että kun irtisanomisilmoitus annetaan, niin ilmoituksesta kuuden viikon kuluessa on henkilön ilmoittauduttava työvoimatoimistoon. On muistettava, että monissa pitkäaikaisissa työsuhteissa irtisanomisaika voi olla jopa kuusi kuukautta, ja työnhakijaksi ilmoittautuminen tapahtuu vasta tämän kuuden kuukauden jälkeen, kun työsuhde on päättynyt. Näin ollen monet henkilöt ovat menettäneet erorahansa sen tähden, että he eivät ole ajoissa ilmoittautuneet työnhakijoiksi. On kuitenkin hyvin luonnollista, kun työsuhde henkilöllä jatkuu vielä useita kuukausia, että hän ei ilmoittaudu silloin työvoimatoimistoon. Kaikilla ei valitettavasti ole edes tietoa siitä, että irtisanomisilmoituksen jälkeen kuuden viikon kuluessa viimeistään on ilmoittauduttava työnhakijaksi, jotta oikeus erorahaan säilyisi.

Näin ollen esitän lakialoitteessani, että erorahastolain 3 §:ää muutetaan niin, että se mahdollistaa myös ilmoittautumisen nimenomaan työsuhteen päättymisen jälkeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys laiksi henkilöstörahastolain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 126/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 6/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 21.35.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio